

ח. טור (עמוד תמו) בשם
צנל (המרומו) [פינן רב;
[המרומו] [פינן רב;
מחברו שם רמז הלך: קמ"ג שם
עמוד קכז: מ"ק סימן רכב
עמוד רסו: יחסי השלם סימן
רעו קלו, רבינו ירוחם שם
מ"ח טו, ג; הנהגות מיימוניות
שם אוח מ מהירושלמי שם ט"ז
הלכה ב מט, ט;]
ז. שבת קל"ט [ע"ג]
משנה. ואם מותר לטון
עיין [נ"ח] סוף סימן
ש"ע;
ח. שם ק"ח [ע"א]
ברייתא:
ג. שם ברייתא וכתנא
קמא, ומתניתין [שם]
יחידאה היא רבי יוסף;
ג. לשון הטור עמוד
תמח;
ד. שם צגמרח;
ה. צימחיו לעיל בקימן
ל"ג צ' אוח ט;
ו. טור [עמוד תמו] בשם
הרמב"ם צפרק כ"א
מהלכות שבת [הלכה ג]
וכן כתב בחשונה [מהדורות
גלאו סימן טה];

ציונים דרמ"א

אור דורו והלכות שבת
סימן סא עמוד קפח
והדרכי סוף פרק חולין
[שם רמז הלך];
ב. דברי עצמו ח;
ג. סעיף יד;
ד. מרדכי רישו פרק כלל
גרול [שם רמז טז];
ה. סמ"ג [לאחר סה עמוד
קכז] והנהגות מיימוניות
[דפוס קושטא שנת] פרק
כ"ב [הלכה ט] ובי"ו עמוד
מטט ד"ה גרמין בשם
סמ"ק [סימן רכב עמוד
רפח] וספר ההרבה [סימן
רב] ורבינו ירוחם [מבי יב
מ"ח טו, ג דעת הירושלמי
שם שם ט"ז הלכה ב מט, ט;]
כ"ט סעיף ו בהגה;

הגהות והערות

ח. דברי המג"א [ס"ק
ד] שהרמ"א מסיר דווקא
בגלגלה רכה, מקור הדין הוא
ממנומה דשן סימן נג
[הנהגות דברי משא אוח ג].
אף הכ"ח [עמוד תמו] הט"ו
[ס"ק ג] והעולם שבת [ס"ק
קח] לא הבינו כן דעת
רמ"א:
ט. גופה מהמורה אמ"ר
תק"ד (פרוסק);
ס. תוקן ע"פ הגהת
מהרי"ם נחמון ומחילת
השקל;
טז. עיין בש"ע סעיף טור
עו"א יעקב"ו, וממהדורה

בא ויש אומרים דלא וכו'. ו' ואם נתן המשקה מערב שבת
מערכו בכף, כן כתב המרדכי [שנת רמז הלך], וכן משמע בלור זרוע
[הלכות שבת סימן סא עמוד קפח], ואפשר שגם תרומת הדשן [פינן גג]
מודה לזה, וע"ש: כב בהרד"ק. והוא הדין בקמח קלי, עיין סימן
שכ"ד סעיף ג': כג אסור לתת
משקה. ורש"י [בנהגותיו לטור]
כתב, במדינתו לא שייך לשה בשום
וחרדל, כי אם בלחך ולעו שעושין
אותו עם כעין עיסה, וכן עושין
התמכה שקורין קרי"ן שמדבקין
אותו כעין דבור לפיכך כשקורין
אותו זהו גבולו, עכ"ל. ולא הניח
כלל להקל (ב"ח עמוד תמו). וגם
בתרומת הדשן [שם] [כתב] ו' להוא
הדין (שלט"ן) [שלא"ן] ו' ושאר
מיני טיבול אסור, ואפילו נתן מעט
משקה מערב שבת לא מהני מיד, וכן
דלא חשיב כמגבל על ידי כך, וכן
כתב רבינו ירוחם [מבי יב מ"ח טו,
ג]. ועיין מה שכתבתי סימן תע"ג
סעיף ה' [ס"ק טו]: בד דהוי
שינוי כמו בשתית. ודוקא
זרעה, אבל צענה לא מהני שינוי
(תרומת הדשן שם וז"ח ט). ו' ולכן
כתב רמ"א כמו בשחיתא, וגם כתב
באצטעו, כלומר ולא בכף, והעולם
שבת [ס"ק קח] לא דק בלשון רמ"א.
וכל זה אפילו לצורך אותה סעודה
אסור. אסור לטרוף צליס מגולגלים
צקערה, דמתחיי כמאן דעבי
למשדינהו צקדריה (רש"י שבת דף
ק"ט ע"א ד"ה אסור). ובהגהות

מיימוניות [שנת] פרק כ"צ [אות ג] כתב ח"ל, ויין ויגרא"ל אין להכותו בשבת כו', משמע דכל דבר אסור לטרוף, כמ"ש סעיף י"ו ט"ו,
עיין סעיף י"ט [ס"ק קח]: כד יינמליין. [ע"ש] ומנה"ה [פסקי הרי"ר שבת קמ, א ד"ה פ"ה ועושין] מתיר אפילו לטנו במסנת, ולי נראה שלא
הותר אלף לערבן ולאכלן כמות שהן, אבל לטרוף אותן יפה ולסגן אסור, שזה טורח יותר ואומנות גדולה, ומקון גדול הוא זה, והרי
נאסר [נגמרח שם] לטרוף אפילו בחרדל הנילוש כב, [ע"ש] עכ"ל [שלא"ן הגבורים] ט"ו [שם נח, א אוח ב]. וכן כתב ב"י [סי' סוף סימן
ש"ט] [שי"ט] ט"ו בשם שצלי הלקט [סימן נח]. כתב מהר"ל [הלכות שבת עמוד רח] אסור לתת קידה לתוך חומץ לעשות טיבול, וכן לעשות
צליס קשים עם פיטרוזילין כמותן אסור, דלמי להילמי [שנת קמ, א-ג], עכ"ל. ור"ן עיין, דהילמי אסור מפני שהוא ככושב כבשים, אבל
זה דמי ליינומלין דשרי. ומעט שרי לדברי הכל, כמו שכתוב סעיף ז': כו מאתמו"ר מותר. דבלאו רפואה נמי משקה הוא (ר"ן שם
נח, א ד"ה גמי [הראשון]): כו ור"תנו בהבה. ואי ליכא תמה אפילו בלור שרי, מפני הסכנה: כו מותר לגמור. כתב ב"י [עמוד מטט
ד"ה וכתב] בשם הרמב"ם [ש"ח מהדורת גלאו סימן טה] שנגטיין זה הרבה ומערכין אותה ומכין אותה בעץ הפרוך עם לדדי הקדרה או
בתוך הקערה, עד שמעערב הכשר והריפות והמים, ומסמן ומעשה כולם גוף אחד, [פועמים מוספין לה מים חמוץ, עכ"ל. ונראה
לי דבכוונה השמיטם הרב ב"י [בש"ע], דאסור לטרוף, כמו שכתוב סעיף י"ו [סי' קח]. ועיין סימן רכ"ג סעיף ד' ועיין סימן שי"ח
סוף סעיף י"ח: לכתב הוא"ר ואפשר. ה' אם אי אפשר לאכול צלל זה אסור, דיש עיבוד בלובלן מדרבנן כמו שכתוב סעיף ה', ו'
והמחליק הוי כמתק. ומותר למרח התפוחים [שישוצו] ט"ו גם למקום הריקן [הגהת סמ"ק סימן רכב אוח יח], והוא הדין על הלחם:
א אסור לקלף. משום צורך. ואם כן אף תפוחים אסור לקלף להניח, כמו שכתוב סימן שי"ט סעיף ג':

ערך דחם צמחריק"ש

בטו [אבל בשבת אסור כו]. ויש מי שכתב דלכלי עלמא שרי אם עושה הלילה רכה ומשהו מדרכו צמול לתת המשקה תחילה או איתפא: בעי"ה מאתמו"ר מותר
צשתותו, [כ"ז]: סוף פ"ה י"ש אומרים דמותר להחליק פני האוכל בשבת ואין בו משום מתק, ועוד להחמיר. אסור לקלף הרבה שומים ביחד משום דמחיי כבור:
ביאור הגר"א
[כא] [שפי"ה טו הגה] ויש אומרים, וכן הוא בריש"י כנוצר לעיל [ס"ק ב], ור"ל
זה מה שכתוב [במרח שם] ולא יטרוף כו: [כב] [שי"ט] ויש אומרים. כמו
שכתוב בירושלמי [שבת] פרק ד' [הלכה ב מט, א] האי מאן דשחיק תומא בר
מיפרין ברישיא חייב משום דש, כד מברר בקלופיהא משום בורר, כד
שחיק במדוכחא משום טחון, כד היב משקיין משום לש, כד גמיר מלאכתו

(יג) אבל בשבת אסור כו'. ופשוט הוא דלאס נמנו קלת המשקה
למנו צערב שבת שנראה בו קלת גיבול, מותר להוסיף עליו בשבת
כפי שיראה, רק צמטע טיפין אסר בתרומת הדשן [שם] דלא חשיב
גיבול כלל. וכל דברי סעיף זה עם ההג"ה נבדלחו בסמוך [ס"ק יח]
בסיעתא דשמיא: (יד) לפיכך
מותר לגמור כו' בעץ פרור.
ואין אסור משום מגיס הוא
כמכשל, דהא נכבשל כבר כל זרעו,
כן כתב ב"י [עמוד מטט ד"ה וכתב]
על דברי הרמב"ם [שנת כה, ג] אלו.
והביא עוד [שם] מתשובת הרמב"ם
[מהדורת גלאו סימן טה] דאפילו ככה
יכול להכות שם צנף כדי לערבו
היטב. ואין להקשות ממה שכתב
הרמב"ם גבי חרדל ושליים [שם כג,
ב] דלא יטרוף ככה, דהתם לא היה
משקה תחילה קודם שבת, מה שאין
כן הכא שכבר נכבשלו כל זרעם
קודם שמערב אותם. וכתב
מנה"ה ז"ל [שם ד"ה וכתב] הרמב"ם
חזר בו מצבורו ממה שכתב בתשובה,
מתמם קושיא ואם שזכרנו:

שכך הוא דרך רפואתו לשתותו [כ"ז] (י) [שלשה] ט"ו ימים זה אחר זה הילכך מותר לשתותו
בצונן כו וליתנו [כ"ז] בחמה מפני שהוא סכנה אם לא ישתה ממנו:

י שום ובסוד ומלילות שריסקן מערב שבת אם מחוסרים דיכה אסור לגמור דיכתן
בשבת ואם אין מחוסרים אלא שחיקה מותר לגמור בשבת י (יד) [כ"ז] לפיכך
מותר כח לגמור שחיקת הריפות בעץ פרור בקדירה בשבת אחר שמורדין אותה [כ"ז] מעל
האש: הגה [כ"ז] ומותר להחליק האוכל בשבת ולא הוי כזה משום ממחק כו והואל ואפשר לאכלו
[כ"ז] גלאו זה ומל מקום המחמיר במאכל של תפוחים וכדומה שדרכו כן מבא עליו זרעה [כ"ז] אסור
[כ"ז] לקלפו שומים וצליים [כ"ז] כשקולף להניח א אבל לאכול ללחמ שרי ועיין לעיל סימן שי"ט ט"ו:
ועיין ויגרא"ל אין להכותו בשבת כו', משמע דכל דבר אסור לטרוף, כמ"ש סעיף י"ו ט"ו,
עיין סעיף י"ט [ס"ק קח]: כד יינמליין. [ע"ש] ומנה"ה [פסקי הרי"ר שבת קמ, א ד"ה פ"ה ועושין] מתיר אפילו לטנו במסנת, ולי נראה שלא
הותר אלף לערבן ולאכלן כמות שהן, אבל לטרוף אותן יפה ולסגן אסור, שזה טורח יותר ואומנות גדולה, ומקון גדול הוא זה, והרי
נאסר [נגמרח שם] לטרוף אפילו בחרדל הנילוש כב, [ע"ש] עכ"ל [שלא"ן הגבורים] ט"ו [שם נח, א אוח ב]. וכן כתב ב"י [סי' סוף סימן
ש"ט] [שי"ט] ט"ו בשם שצלי הלקט [סימן נח]. כתב מהר"ל [הלכות שבת עמוד רח] אסור לתת קידה לתוך חומץ לעשות טיבול, וכן לעשות
צליס קשים עם פיטרוזילין כמותן אסור, דלמי להילמי [שנת קמ, א-ג], עכ"ל. ור"ן עיין, דהילמי אסור מפני שהוא ככושב כבשים, אבל
זה דמי ליינומלין דשרי. ומעט שרי לדברי הכל, כמו שכתוב סעיף ז': כו מאתמו"ר מותר. דבלאו רפואה נמי משקה הוא (ר"ן שם
נח, א ד"ה גמי [הראשון]): כו ור"תנו בהבה. ואי ליכא תמה אפילו בלור שרי, מפני הסכנה: כו מותר לגמור. כתב ב"י [עמוד מטט
ד"ה וכתב] בשם הרמב"ם [ש"ח מהדורת גלאו סימן טה] שנגטיין זה הרבה ומערכין אותה ומכין אותה בעץ הפרוך עם לדדי הקדרה או
בתוך הקערה, עד שמעערב הכשר והריפות והמים, ומסמן ומעשה כולם גוף אחד, [פועמים מוספין לה מים חמוץ, עכ"ל. ונראה
לי דבכוונה השמיטם הרב ב"י [בש"ע], דאסור לטרוף, כמו שכתוב סעיף י"ו [סי' קח]. ועיין סימן רכ"ג סעיף ד' ועיין סימן שי"ח
סוף סעיף י"ח: לכתב הוא"ר ואפשר. ה' אם אי אפשר לאכול צלל זה אסור, דיש עיבוד בלובלן מדרבנן כמו שכתוב סעיף ה', ו'
והמחליק הוי כמתק. ומותר למרח התפוחים [שישוצו] ט"ו גם למקום הריקן [הגהת סמ"ק סימן רכב אוח יח], והוא הדין על הלחם:
א אסור לקלף. משום צורך. ואם כן אף תפוחים אסור לקלף להניח, כמו שכתוב סימן שי"ט סעיף ג':

הגהות רעק"א
[כ] [הגה סעיף יח] אבל צמחריק"ש שרי. ומפרק לא הוי, דהקלושה צעילה
להפרי, וכמו שכתב המג"א לעיל סימן שי"ט ס"ק (י) [ח] דכשנפרקו השגלים
מן הדגן מערב שבת מותר לקלפו, [פרי מגדים] אבל אצרהם לעיל סימן שי"ט
ס"ק (י) [ח]:

מחזור פרי צדק אן
הוצא יפא, אהן זיון גאלה
מכון וואלס

חבית

פרק שנים ועשרים שבת קמו

כשבה נחש על חוזה. כעמון לה עלה ללול מן העץ כל עליה
דכתיב (במלך) ה הנחש השומע לטון נשואין גרים מאי עלה
היו על הר קמי מתיקן פסקה ויהא: מזליהו דהו. נקיי. וכל
שעמרו על הר קמי מתיקשו ויהא: והמרסו מלל מוס וף עורס
ופסקס סחי כשרלל כדמלל כשפרי: תורה אור

ופליגא. הו דלמתיך דלל פסקה
ויהא עד קמי: מרתני' שובר
אדם חבית. מליח גרונרות כסין
או כסין ללול ממנה גרונרות דלן
נמלקין סוס איסור כשמה: ובלבד
שלא יחבין לעשות כלי. לנוקשה יפה
כשמה נה: אין נוקבין מגופה:
הדוקה וזופה הכנה לעשות נקב
אלל טולל חל מלה חלל כי נקב
ל ממן פסקה: ורובכמי מתיקין.
דלן דך פתח למית כך: ולא
יקבנה מצודה. גמרת מרס לה:
שדוא ממרו. רס כן מוסו ממתיק:
בערב. מתיק: מחטא. שמה
מינס השעה לנוקשה כדופס הכלי
קבני נוקב גמ' לא שנו. דלוקב
הכנה ומטלטל הסיף נקב: אלא
בדרוסות. והגרונרות דרוסות כשעול
והמתיק ממוטן כדודוס או כסין
ואידי דמטלטל סיף לחון גרונרות
מכר ניה ממי למתיק: אבל מפורדות.
סחי' לחמן לל עטלן סיף לטוטר
המתיק: ומתיק' ר' תמיס דלמ' לון כלי
יעל אלל כשמיס המתיק לו כדמתיק
לקמן: ואינו חושש. וטע' דין לל
למתיקיה קל: רבן דרוא. דלעני
אורי נמיה וטמי כל הכלים יעליס
דלן (ג) וכלל לוקב. וחתלות. כל על
כפות מתיקס ועומין. כתיקן קליס
ועומיס למוטן מתיקס רעיס להמגל:
מתיק. חס כסמי קסור נחל: אבל
לא מפיקי. קסור עשיות הכלל
כלל: ולא חתך. דלן כל יעול
אלל לוקב כשמיס וסין אינו עשו
לקב: למיכר. לחמוט פיידוריא:
כלל: כדוריא. כדומס לחמוט
כדומיס לחמוט לעני יפה. והמתיק
מולל היין נקב גדול מלל נקב
ליה כדך נוקבין נקב עגול ופה:
החם דרוא לעני יפה קמתיק. שמתיק
פיה למטה ממנוספה כדקמי מתיק
לחללסיה. שפתיסיה: לפתיחיה פתיח.
יעול ממנוספה למעלה. כלאס המנוספה
החם הוא דערי רבן דלל אורחא
למענד פתיח החם אלל טולל כל
המנוספה: אבל מצדה. ועני דעני
לה משוס פתיח וליס כולה לפתיח
למעלה שלל יעול עטר או פסולת

בין היינו דקתיב ולא יקבנה מצודה.
ועלמנוספה קלי דערי הכלל מחלוקת
מן הצד. החם הוא דקאקב רבי
יהודה משוס דלימא דענדי ליה
פתיח: אין נוקבין נקב חדש כלל:
נקב ישן. ששסס דל חור וזמה
לאו כעטה פתח הוא שרי עשו
ועמד ומתיקו לאו כלל: אוסופי
נמי קמתן פתיח. שמתיקו וס
כין משוס גמר מלסיה: הבלא.
כחון שלל ועימו המרגולין: ואם
בא להוסיף מוסיף. ולא גרתיק
דילגא חמי לאוסופי כלל על
המרגולין דלל מוסיף איניס עליה:
משוס

הגזרות
הב"ד
(6) דלל חל
דלן כלל
מתיקין:
(2) סחי נקב
דלן (2) רבי
דלן רבי
קמין וס
כדומיס
קמין:
(3) דלל חל
מפורדות וס
החם הריס
וחמי חל
סחי וס וס
לוקב חל
והריס חל
מתיק חל
החם חל
דלל חל
דלל חל
מתיק חל
נתיק חל
נתיק חל

הגזרות
הב"ד
(6) דלל חל
דלן כלל
מתיקין:
(2) סחי נקב
דלן (2) רבי
דלן רבי
קמין וס
כדומיס
קמין:
(3) דלל חל
מפורדות וס
החם הריס
וחמי חל
סחי וס וס
לוקב חל
והריס חל
מתיק חל
החם חל
דלל חל
דלל חל
מתיק חל
נתיק חל
נתיק חל

הגזרות
הב"ד
(6) דלל חל
דלן כלל
מתיקין:
(2) סחי נקב
דלן (2) רבי
דלן רבי
קמין וס
כדומיס
קמין:
(3) דלל חל
מפורדות וס
החם הריס
וחמי חל
סחי וס וס
לוקב חל
והריס חל
מתיק חל
החם חל
דלל חל
דלל חל
מתיק חל
נתיק חל
נתיק חל

הגזרות
הב"ד
(6) דלל חל
דלן כלל
מתיקין:
(2) סחי נקב
דלן (2) רבי
דלן רבי
קמין וס
כדומיס
קמין:
(3) דלל חל
מפורדות וס
החם הריס
וחמי חל
סחי וס וס
לוקב חל
והריס חל
מתיק חל
החם חל
דלל חל
דלל חל
מתיק חל
נתיק חל
נתיק חל

הגזרות
הב"ד
(6) דלל חל
דלן כלל
מתיקין:
(2) סחי נקב
דלן (2) רבי
דלן רבי
קמין וס
כדומיס
קמין:
(3) דלל חל
מפורדות וס
החם הריס
וחמי חל
סחי וס וס
לוקב חל
והריס חל
מתיק חל
החם חל
דלל חל
דלל חל
מתיק חל
נתיק חל
נתיק חל

הגזרות
הב"ד
(6) דלל חל
דלן כלל
מתיקין:
(2) סחי נקב
דלן (2) רבי
דלן רבי
קמין וס
כדומיס
קמין:
(3) דלל חל
מפורדות וס
החם הריס
וחמי חל
סחי וס וס
לוקב חל
והריס חל
מתיק חל
החם חל
דלל חל
דלל חל
מתיק חל
נתיק חל
נתיק חל

שובר' אדם את החבית לאלל סמנה גרונרות. כגמול חוק
לה כדדוסס לרבי נמיה אלל לרבי דלכי נמיה קרי
אלסו מפרדות ומהו לרבי חסא דקא כפרק כלל מערבין (עירובין)
דף לה (סס) גבי עירוב נתיק

*שבא נחש על חזה השיל כה והמא ישראל
שעמרו על הרסיני פסקה והמתן עובדי כוכבי'
שלא עמרו על הר סיני לא פסקה וזהמתן
אל רב אחא בריה דרבא לרב אשי גרים
מא אל אעני דאניהו לא הו מוליהו הו
דכתיב 'את אשר ישנו פה עמנו עומד היום
לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה וגו'
ופליגא דר' אבא בר כהנא דאד אבא בר
כננא עד שלשה דורות לא פסקה וזהמא
מאבותינו אברהם הוליד את ישמעאל יצחק
הוליד את עשו יעקב הוליד ר' שבמיס שלא
היה בהן שום דופי: כותני' אשור אדם
את התבית לאלול הימנה גרונרות ובלבד
שלא יחבין לעשות כלי ואין נוקבין מגופה
של חבית דברי ר' יהודה והבמיס ימתיקין
ולא יקבנה מצודה ואם יחיתה נקובה לא
יחן עליה שענה מפני שהוא כמרה אבר ר'
יהודה *מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי
בערב ואמר היששני לו מרסאח' גמ' איד
אושעיא ליש אלא דרוסות אבל מפורדות לא
ומפורדות לא מתיקין ר' שמעון בן גמליאל
אומר מביא אדם את החבית של יין ומתיקו
ראשה בסין ומעירה לפני האדחים בשבת
ואינו הישש הוא רבן (6) מחני רבי נחמיה
היא וכו' והוקיה ועומין. כתיקן קליס
ועומיס למוטן מתיקס רעיס להמגל:
מתיק. חס כסמי קסור נחל: אבל
לא מפיקי. קסור עשיות הכלל
כלל: ולא חתך. דלן כל יעול
אלל לוקב כשמיס וסין אינו עשו
לקב: למיכר. לחמוט פיידוריא:
כלל: כדוריא. כדומס לחמוט
כדומיס לחמוט לעני יפה. והמתיק
מולל היין נקב גדול מלל נקב
ליה כדך נוקבין נקב עגול ופה:
החם דרוא לעני יפה קמתיק. שמתיק
פיה למטה ממנוספה כדקמי מתיק
לחללסיה. שפתיסיה: לפתיחיה פתיח.
יעול ממנוספה למעלה. כלאס המנוספה
החם הוא דערי רבן דלל אורחא
למענד פתיח החם אלל טולל כל
המנוספה: אבל מצדה. ועני דעני
לה משוס פתיח וליס כולה לפתיח
למעלה שלל יעול עטר או פסולת

בין היינו דקתיב ולא יקבנה מצודה.
ועלמנוספה קלי דערי הכלל מחלוקת
מן הצד. החם הוא דקאקב רבי
יהודה משוס דלימא דענדי ליה
פתיח: אין נוקבין נקב חדש כלל:
נקב ישן. ששסס דל חור וזמה
לאו כעטה פתח הוא שרי עשו
ועמד ומתיקו לאו כלל: אוסופי
נמי קמתן פתיח. שמתיקו וס
כין משוס גמר מלסיה: הבלא.
כחון שלל ועימו המרגולין: ואם
בא להוסיף מוסיף. ולא גרתיק
דילגא חמי לאוסופי כלל על
המרגולין דלל מוסיף איניס עליה:
משוס

הגזרות
הב"ד
(6) דלל חל
דלן כלל
מתיקין:
(2) סחי נקב
דלן (2) רבי
דלן רבי
קמין וס
כדומיס
קמין:
(3) דלל חל
מפורדות וס
החם הריס
וחמי חל
סחי וס וס
לוקב חל
והריס חל
מתיק חל
החם חל
דלל חל
דלל חל
מתיק חל
נתיק חל
נתיק חל

הגזרות
הב"ד
(6) דלל חל
דלן כלל
מתיקין:
(2) סחי נקב
דלן (2) רבי
דלן רבי
קמין וס
כדומיס
קמין:
(3) דלל חל
מפורדות וס
החם הריס
וחמי חל
סחי וס וס
לוקב חל
והריס חל
מתיק חל
החם חל
דלל חל
דלל חל
מתיק חל
נתיק חל
נתיק חל

הגזרות
הב"ד
(6) דלל חל
דלן כלל
מתיקין:
(2) סחי נקב
דלן (2) רבי
דלן רבי
קמין וס
כדומיס
קמין:
(3) דלל חל
מפורדות וס
החם הריס
וחמי חל
סחי וס וס
לוקב חל
והריס חל
מתיק חל
החם חל
דלל חל
דלל חל
מתיק חל
נתיק חל
נתיק חל

הגזרות
הב"ד
(6) דלל חל
דלן כלל
מתיקין:
(2) סחי נקב
דלן (2) רבי
דלן רבי
קמין וס
כדומיס
קמין:
(3) דלל חל
מפורדות וס
החם הריס
וחמי חל
סחי וס וס
לוקב חל
והריס חל
מתיק חל
החם חל
דלל חל
דלל חל
מתיק חל
נתיק חל
נתיק חל

הגזרות
הב"ד
(6) דלל חל
דלן כלל
מתיקין:
(2) סחי נקב
דלן (2) רבי
דלן רבי
קמין וס
כדומיס
קמין:
(3) דלל חל
מפורדות וס
החם הריס
וחמי חל
סחי וס וס
לוקב חל
והריס חל
מתיק חל
החם חל
דלל חל
דלל חל
מתיק חל
נתיק חל
נתיק חל

הגזרות
הב"ד
(6) דלל חל
דלן כלל
מתיקין:
(2) סחי נקב
דלן (2) רבי
דלן רבי
קמין וס
כדומיס
קמין:
(3) דלל חל
מפורדות וס
החם הריס
וחמי חל
סחי וס וס
לוקב חל
והריס חל
מתיק חל
החם חל
דלל חל
דלל חל
מתיק חל
נתיק חל
נתיק חל

הגזרות
הב"ד
(6) דלל חל
דלן כלל
מתיקין:
(2) סחי נקב
דלן (2) רבי
דלן רבי
קמין וס
כדומיס
קמין:
(3) דלל חל
מפורדות וס
החם הריס
וחמי חל
סחי וס וס
לוקב חל
והריס חל
מתיק חל
החם חל
דלל חל
דלל חל
מתיק חל
נתיק חל
נתיק חל

6
Eliezer ben Nathan, of Mainz, 12th cent.

ספר ראב"ן

הוא

אבן העזר

לרבינו אליעזר ב"ר נתן ז"ל

כרך שני

ברכות חולין עבודה זרה נדה
שבת עירובין פסחים יומא ביצה
מגילה ראש השנה תענית מועד קטן

יו"ל עפ"י דפוס ראשון וכת"י

עם הגהות והערות

על ידי

דוד בהגאון ר' שריה שליט"א דבליצקי

בני-ברק תשס"ח

קמז ע"א

בשבת, התם ודאי לעין יפה קא מכוין הכא אי לעין יפה קא מכוין לפתחה מפתח. וכלי שהוא נקוב לא יתן עליו שעוה לטותמו בשבת ולא חלב ולא שומן. כדתנן חבית שהיא נקובה לא יתן עליו שעוה מפני שהוא ממרח ואמר ר' יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב ואמר חוששני לו מחטאת. ואמר בגמ' (קמז ע"ב) מישחא רב אסר ושמואל שרי. והילכתא כרב באיסורי.

שפא

[קמז ע"א] מי שיש לו מקטורן שחור ועלה בו אבק מ^שט שרי לנערו בשבת אם מקפיד עליו. דאמר רב הונא המנער טליתו בשבת חייב חטאת ולא אמרן אלא בחדתי אבל בעתיקי לית לן בה ולא אמרן אלא באוכמי אבל בחיורי וסומקי לית לן בה, והוא דקפיד עליהו, אשחורין קאי. והא דחזא עולא לרבנן דמנפצי גלימיהו ואמר קא מחללין שבת שחורין היו, וא"ל רב יהודה נפוצי באפיה אנן לא קפדינן.

ואמר ר' יוחנן היוצא בטלית מקופלת ומונחת על כתיפו בשבת חייב חטאת. וקיפול זה כעין קיפול של מוכרי כסות^ש וכדמיייתו ליה תניא כוותיה, אבל אדם המלובש בגדיו וטליתו ומניח קצת טליתו על כתיפו ויוצא, או שהוציא ידו וזרועו מתחת טליתו וקיפל רוחב טליתו על כתיפו, איסורא קא עביד, דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת יצא רבי לשדה והיו שני צידי טליתו מונחין לו על כתיפו אמר לפניו יהושע בן זרוז בזו לא חייב ר' מאיר חטאת, אבל איסורא מיהא איכא^ש, ואמר לו רבי דיקדק ר' מאיר עד כאן שילשל רבי טליתו.

חבית. ולפי"ז במגופה מותר גם מצדידה. כרב חסדא [וכשי' תוס' לפי מה שפירשם הב"י בסי' שיר עמ' שנח] ולא כשי' ר"ת דהלכה כרב הונא. ויתכן בדרך אחרת, שכונת רבינו גם למגופה, ובורטיא חמיר מסתם נקב כשיטת ראב"י^ה בסי' שלו ע"ש. ש"ט. מי שרי' משובש וצ"ל אסור. ומפרש רבינו דבאבך מיירי ולא בטל. כפירוש ר"ח שלפנינו [לא כמש"כ תוס' בשם ר"ח דמיירי בטל]. שמו. כ"כ בפי' ר"ח. שמו. כך פירש ר"ח. ודלא כרש"י שפירש בתמיה דאין זה דרך

ואם למשקין היוצא מהן אסור, ואמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה בשאר פירות אפילו בתותים ורימונים ואין הלכה כמותו בזיתים וענבים. [קמז ע"ב קמה ע"א] שלגוהא דאמר רב יהודה אמר שמואל סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה, וכן אמר רב חייא אמר רב של^ד סוחט אדם כר', לית הילכתא כוותיה, דהא ר' יוחנן של^ה פליג עליהו בכבשים ושלקות ואמר אחד כבשים ואחד שלקות לגופן מותר למימיהן חייב חטאת, ומותבין להו מיהא סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת אבל לא למוצ"ש וזיתים וענבים לא יסחוט ואם סחט חייב חטאת, ומתריץ רב לטעמיה ושמואל לטעמיה ור' יוחנן לטעמיה, וזהו תירוצו של ר' יוחנן סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת אבל לא למוצ"ש ואחד כבשים ואחד שלקות בד"א לגופן אבל למימיהן לא יסחוט ואם סחט נעשה כמי שסחט זיתים וענבים וחייב חטאת, ש"מ דמותר לסחוט כבשים ושלקות בשבת לגופן כדי לאכול עצמן, אבל למימיהן אם צריך להן אסור^ש ואם סחט למימיהן נעשה כסחט זיתים וענבים וחייב חטאת, ולא הפריש בסחיטה בין קדירה לקערה דהכל אסור. וקיימא לן של^ו רב ושמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן.

שפב

[קמז ע"א] ואין נוקבין חבית בשבת של^ה. דבעי מרב ששת מהו למיברו חבית בבורטיא לפיתחא קא מכוין ואסור או דילמא לעין יפה קא מכוין ושרי ואמר להו לפיתחא קא מכוין ואסור. ואע"ג דאמר' מביא אדם את החבית ומתיו את ראשה בסייף ומניחה לפני האורחים

ציון שתמה מה הדמיון לגרוגרות וצימוקים. ש"ג. כל הדיבור מקורו בפי' ר"ח. והובאו דברי ר"ח גם ברי"ף ובתוס' ונחלקו עליו. והובאה מחלוקתן בטור סי' שכ. ש"ד. ב"דף קמה ע"א. ש"ח. ש"ח. ש"ח. כך הלשון ברי"ף [וצע"ק שהרי חייב הוא כדלהלן], אבל בגמ' ובר"ח לא יסחוט. ש"ז. רב ור"י ביצה ד ע"א, שמואל ור"י ערובין מז ע"ב. והוספת רבינו היא. ש"ח. ר"ל בבורטיא וכמו שממשיך ואומר. ונראה לכא' שר"ל בחבית דוקא אבל במגופה מותר כחכמים. ולהכי נקט

ים הכר
ל הכר
אלא
האסור
או אבל

למענות
הוציאן
בשבת.
והניח
עשה
הייתוד
שמעון
כעין

אוכל
ואם
לכד
יכלין
זירות
סורין
מותר

ר"ח לא
בלשון
דברים
גלילין
כרבי
ר"ח.
ע"א.
הובא
ו"ס.
לשאר
מעות
ר"ת
ר' ח'
ס"ל
(עמ'
עליה
גופו
מעות
אבל
דוקים
בני

בפחות יש להחזיר כתב ט"ז פשוט שיכול לבסות הספרים
 בבגדים שני כסויים ועיין סימן ר"מ ס"ק [יד]. ופשוט דאם
 היה מחיצה כוללת מן הצד לפני הספרים רחב טפח מותר
 לתלות לפניו דהוה ליה תוספת אוהל כמו שכתב ריש סימן
 ש"ג. כתב מגן אברהם בדברך העשוי להחזיר לא מהני
 חוטין עיין סעיף י"ג.

סעיף ב

ד לצל וכו'. תמיה לי מאי שנא מסוף סימן דלעיל דמחיצה
 לפני החמה מותר והך דהכא הוא בש"ס סוף עירובין
 וההוא דלעיל שהמרדכי פרק כירה שדקדק כן מש"ס דהתם
 מקצת משמע מש"ס דכירה דעל ידי שינוי דוקא הוא דשרי
 (מלבושי יום טוב), ולעניות דעתי לא קשה מידי דהכא גג הוא
 ואסור לעולם אבל לעיל מיירי במחיצה ואין איסור אלא
 העשוי להיחר וחיילוק זה מוכח מטור ובית יוסף ריש סעיף
 ז' ודו"ק, גם מה שכתב דההיא דלעיל וכו' ליהא דלמד
 מפרק כירה ולא למד מעירובין אלא דיש לו היחר כשכבר
 היה רחבו טפח ואפשר לדחוק דמה שכתב מש"ס דהתם
 היינו פרק כירה גם מה שכתב דמשמע מש"ס דעל ידי שינוי
 וכו' יש לדחות בקל משמעות זו ואין להאריך וכן במרדכי
 מבואר דמותר אפילו בלא שינוים בפני החמה וכמו שכתב
 בשולחן ערוך, ועולת שבת שגג בענין זה שתמה על
 השולחן ערוך דמעשה דסוף עירובין מיירי במחיצה דאם
 לא כן מאי מייתא תוס' שבת דף קכ"ה ראייה מזה דאפילו
 במחיצה שייך אהל, עד כאן, והוא תמוה דאדרכה מתוס'
 והרא"ש והר"ן מבואר דמיירי בגג דמייתי ראייה מסוף
 עירובין דיש פלוגתא נמי באהל שבגג ודו"ק, והא
 דבמחיצה שייך אהל מייתי מסוכה דופן רביעית ולא
 מעירובין. כתב מגן אברהם מה שיש נוחנים חשוקים של
 עץ על ערסית התינוק ונותנין עליהן סדין אסור לעשות כן
 אלא אם כן עשויה כמו שכתוב פה:

ה חוץ מן הכריכה וכו'. פירוש שאין הכירוך סביב העיגול
 בחשבון טפח ולהחמיר יש ליהזר כרש"י דהיינו לכסות
 בו כלי אם יש לסיכוך לחוד טפח (ש"ס), ואפשר להקל כיון
 שכתב הב"ח דרש"י גופיה סכירא ליה כתוספתא:

סעיף ג

ו וכן רגלי. כיון שאין לו מחיצות ויש אומרים הטעם דאינו
 אסור משום אהל אלא כשצריך לחלל של מטה וכסא
 שצריך לחלל לתת מנעליו ובשולחן אין צריך לו (וכינו ירוחם
 נתיב י"ג חלק ד'), מבואר דיש מחלוקת בזה לסברא ראשונה
 הכל תלוי במחיצות אף שאין צריך לאויר אסור ובאין
 מחיצות אף שצריך לאויר מותר וכן משמע בהרא"ש פרק
 ה' דביצה שכתב אף דמחצלת בסעיף ב' אסורה בלא
 מחיצות התם שאני דהוי בנין חשוב וגם עיקר כוונתו
 לעשות אהל אבל בנין ארעי בזה לא מיקרי אהל בלא
 מחיצות, עד כאן, ולט"ז סוף סימן זה אשתמיט זה ולסברא
 שניה הכל תלוי בצריך ואף שיש לשולחן ארבע מחיצות
 מותר, כתבתי זה לאפוקי מסברת ט"ז דלכולי עלמא אסור

שרשרות החבל בכלי ויש לחלק, מכל מקום לדינא עיקר
 דאסור אף בלא כלי:

ז [לבוש] כשם שאסור וכו'. אף דמשולחן ערוך משמע
 שאין היין יוצא מותר אף בתוך הנקב מכל מקום דעת
 הלבוש כמו שכתב הבית יוסף כשם המגיד דבתוך הנקב
 בכל ענין אסור וכן נראה דעת אחרונים וברמזים קצת ומכל
 מקום דרך מאכל דדרך להצניעו שם מותר הערמה אף בתוך
 הנקב ודלא כמשמעות הלבוש בסוף הסעיף מיהו בשעוה
 ושמן אסור בכל ענין ובעץ שדרך לסתום בו בכל ענין שרי
 (כ"ה):

76

יח [לבוש] בשעוה וכו'. דהכינו לתשמיש מאתמול דאם
 לא כן אסור משום מוקצה בלאו הכי (מגן אברהם), ובספר
 הזכרונות כתב אסור ליגע בשבת בשעוה שמא יבוא למרח,
 עד כאן, וצריך לומר דסבירא ליה למגן אברהם לחומרא
 יתירה הוא וכן כתב עולת שבת מצאתי במגן אברהם סימן
 ← תקי"ד סק"ו שחולק על ספר (זבח עש"ט) [זכרונות] כתב
 דאב"ן סימן ש"פ חלב ושומן דינן כשעוה:

סעיף יא

יט תלמיד חכם וכו'. במלבושי יום טוב תמה דהא בסוף
 סימן של"ד כתב בית יוסף דאין דין תלמיד חכם
 האידנא, ונראה לי דשאני בזה דלרמב"ם מותר לכל אדם
 וכן כתב מגן אברהם:

כ [לבוש] ובכותל. שבקרקע (כ"ה) ודעת מגן אברהם וט"ז
 בריש סימן זה דאף בכותל מותר דהוא מלאכה שאין
 צריך לגופו ומקלקל אלא שנהגו לאיסור, ולעניות דעתי
 דעת השולחן ערוך דניחא ליה שיהא הנקב מרווח לחזור
 ולתחוב בו הסכין ובה מתורצים רוב חמיהתם שם:

סימן שטו

סעיף א

א בפני הנרות וכו'. אבל במהרי"ל אוסר מהר"ש ואולי
 דשם לא היה ברור שהרוח נכנס בסדק ויכבה הנר ונמצא
 המחיצה בחינם (שיירי נסח הגדולה), וצריך עיון ועיין סימן
 רע"ז ס"ק ב'.

ב [לבוש] קביעי אסירי וכו'. כתב מגן אברהם מותר
 לתלות סדינים המצויירים לנוי אף על פי שקבועים הם
 כיון שאין עומד לשם מחיצה על כן מחיצה שעושין בשבת
 דרשה בין שני אנשים לנשים הוי לצניעותא מותר (מריכ"ו),
 או הצינה וכו'. וגשמים (רש"י):

ג כדי שישמש וכו'. מיהו ביום טוב מותר כיון שמן הדין
 היה מותר לכבות הנר לא הוי אלא דרך צניעותא (ט"ז סימן
 קכ"ה), ואפילו בשבת דוקא כשאין מכוסה וכו' רק גבי
 עשרה טפחים או למעלה מגולה אבל כשמכוסה כולו עד
 למעלה דאז מותר אפילו בפחות מעשרה טפחים בין בנר
 בין בספרים מותר דהוי ככיסוי בעלמא (מגן אברהם), ויש
 לגמגם דיש לחלק בין כיסוי למחיצה ונראה דאם גבוה
 עשרה טפחים יש לאסור דמכל מקום מחיצה הוא אבל

הנה מפי' ה' שהיה סולדת בו. מג"א ס"ק כ"א מצוין [כאן] בטעות, ומקומו לקמן טעף וא"ו על מה שכתוב דבר חם שהיה סולדת בו:

10

כבשין אח"כ חייב מן התורה אף שראוין לאכילה לגמרי חיין, ופירות שטובין חיין כמבושלים או יותר יש בו בישול, כבסימן רנ"ד טעף ר' ומ"א [ס"ק] י"ד ולקמן טעף י"ד [בהגה]. ומה שכתב הר"מ ז"ל [שבת] פרק ט' הלכה ג' דבר שאין צריך בישול "כלל" פטור, אין אנו בקיאיין איזו הוא, הא דבר דשייך ביה בישול כפירות שטובין חיין יותר ממבושלים, דלברכה שהכל, בשבת חייב חטאת, דמכל מקום מבשל הוא אם רוצה וניחא ליה בכך. ואם אין ניחא ליה, מקלקל, ופטור אבל אסור. נסחפקתי, בישל בחמי טבירא ותולדת חמה אם מבשל אח"כ בחמי אור אם חייב, ויראה דפטור הוא, דכבר נתפעל בבישולו, ואפשר מותר לגמרי * עיין מה שאכתוב א"ה באות שאחר זה: (ו) אפילו. עיין ט"ז. למדה ממלח. ואף למאן דאמר מלח שרי, פת רכיך טפי. ולענין איסור והיתר, ביו"ד י"ו, יע"ש. והוי יודע, מלשון הר"א ממיין [יראים השלם סימן רעד קלה, ב] שכתב המחבר נאפה ונצלה "במשקה", משמע דווקא משקה כיון ומים ושמן באפשר, עיין ב"י ועמוד הה ד"ה וסמ"ק, הא נתבשל בשומן טיגון הוה, עיין סנהדרין פרק קמא נ"ו, בן בחלב כו' ואין בישול, ולא מבטל אפיה וצליה. ומהו בכלי וניחא ליה כשר נצלה שרי אח"כ בשומן, אבל לחם במרק שומן חם בכלי ראשון אסור, דמכל מקום צליה אחר אחר נמי מבטל, ועיין ר"מ פרק (ט') [ח] מהלכות קרבן פסח הלכה ח' וכסף משנה ולחם משנה שם, ולפי דברי לחם משנה משמע כט"ז ובר"א ממיין, עיין אות י"ו, דצלאו ואח"כ בשלו נפיק ממצה, והתם טעם מצה בעינין קדרתי בברכות ל"ח [ע"ב], שמע מינה פסח נמי הכין הוא, וצלי קדר מבושל מכל מקום [פסחים מא, א], ואי לאו קרא צלי קדר צלי גמור הוא, א"כ בשר צלי אח"כ בשומן נמי כצלי קדר דמי *, והבן זה: (ח) ונהגו. עיין ט"ז. דק דק, אורחא דמלתא קתני, ועיין יו"ד [סימן] ט"ט בט"ז אות כ"ג וש"ך אות (ל') [לח] מלח חומץ בכלי שני נמי "מבשל", משמע מבשל ממש, ונפקא מינה חלב בחלב, בשר לקערה ורחתת בארש"ט [מחמץ] [מחמוץ] עם חלב אסור בהנאה, והוא הדין לשבת בצל או חומץ בקערה, דהמיקל שם [משום] דרבנן הוא, מה שאין כן כאן איסור תורה.

יו משום. עיין מ"א. ונשלו וזמ"ח ללאו מיב צפקת, אע"ג דמנעול ליה, ללא לגמרי, והוספה הוא ומחייב בתרומתו, עיין פסחים מ"א א' לר"ב כהנא ובר"מ פרק ח' מהלכות קרבן פסח [הגהה], יע"ש. ומותר לשרות אפילו בכלי ראשון: י"ח אפילו. עיין מ"א. עיין טעף ט' מלח הנס יש מממירין בכלי שני, ומלח שלו אין בישול אחר בישול, עיין מ"א שם אות ל"א, ואי"ה שם יבואר: י"ט מתירין. עיין מ"א. מדקדק דצדכי האדון ו"ל, כי בצות ט"ו כתב כמירון [ראשון] של חוספות, דמשמע ליה דוחק איידי דקפ"ה דצדכי הפוסק, ולאמס הטור [עמוד מג] כתב כן מדיחין, ובהכרח [איירי] [איירי], מדכתב [עמוד סה] אה"ר אליעזר ממין [יראים השלם סימן רעד קלה, ב] ואיני יודע למה אסרו בכלי שני, ולמירון ראשון של חוספות דמתיי כמנצל, שמע מינה דקוטר כמירון השני, ובכלי שני שרי לשרות דבר חי משם. אבל המתכב שכתב כלן ויש מתירין, משמע אף כלי ראשון, והוא הרצני"ה צדכי [שם ד"ה והמדרש] כמו שז"ל בחר הגולה אות כ' מגדכי נסם ראצני"ה, ולא הביא ד' ויש מתירין, א' הטור בכלי שני, ויש מתירין בכלי ראשון הרצני"ה, שמע מינה דהמתכב סובר כמירון ראשון לחומר דבכלי שני ממו, ודוחק איידי, והשמיט לגמרי דעם הטור, רק יש מתירין צפת בכלי ראשון שאין בישול אחר אפיה, הא חי משם וודאי יש לאסור אף בכלי שני. וחסו שכתב האדון ו"ל וכן מוכח דעם השו"ע, היינו דחזר אמה שכתב כמירון ראשון של חוספות, ויש להחמיר משום זה. ועיין חוספת שנת [ס"ק] [ה] כ אפילו. עיין מ"א. דלח אף בישול אחר בישול יש דנגטק, ככסעף ד': בא שהיה סולדת בו. עיין מ"א. ולערוה מכלי ראשון רועט על פת עיין עולם שנת [ס"ק] [א]. והנה המחבר [שם] משמע דפסק כדעה ראשונה בפתם, והר"ב שכתב ונהגו, היינו בכלי שני, אבל בכלי ראשון אפשי מדני"ה דיש בישול אחר אפיה. וערוי הוה ספק ספיקא, עיין ט"ו אות י"ו, ומכל מקום כתבנו כפרי' ליו"ד [משנת] וה' סוף סימן ס' ד"ה הדין הדין [לח] נהגה לספק ספיקא גמור *, והבן זה: א"כ בבבב. עיין מ"א. סובר נאן אף זה מירון, דלח כט"ו אות י"ד, ועיין [סימן] ש"ו צמ"א אות כ"ד. ומוקפה, י"ל דלריך הנצק למרגוליס, עיין סימן ש"ה סעף כ"ב, ועיין חוספת שנת [כאן] ס"ק [ז]:

ומיהו דיעבד הוה דרבנן, ולכתחילה לאו "במנהגא" תליא מלתא. ועם זה יתיישב הא דשבת מ"ב ב' רבי יהודה ארישא או אסיפא, מה נפקא מינה, דאין הלכה כרבי יהודה, אלא דנפקא מינה בכלי שני לידן, ומסיק דארישא פליג, ובסיפא חנא קמא מודה דמבשל בכלי שני שיש חומץ וציר ואסור אף דיעבד, דכולי עלמא מודים בזה. ודבר גוש בכלי שני, עיין יו"ד [סימן] צ"ד בט"ז [ס"ק] י"ד ופריי שם אי מבשל לאיסור והיתר או רק מפליט ומבליע *. עיין מ"א [ס"ק] ט"ו, בצל, משמע דחולק, יע"ש: (ט) דבר חם. עיין ט"ז. עיין שבת נ"א ב' וסימן רנ"ח בב"י. הנה להר"ן [שם יט, א] ד"ה חנו רבנן מביא דסובר (ר"כ"א) דכל שנתבשל לגמרי, נצטנן אין בו בישול אף בלח, עיין ב"י [כאן עמוד הג ד"ה וכן בזה], א"כ ברייתא מניחין קדירה על גבי קדירה לא בשביל שיחמו אלא לשמור חמו, על כרחן בכמאכל בן דרוסאי, דאם לא כן בכל צרכו אפילו שיחמו מותר, וכמאכל בן דרוסאי לשמור חמו אמאי מותר הא נתבשל אח"כ. וכי חימא לשמור חמו להפיג צינה, א"כ שיוחמו נמי מותר, מביא קיתון מים כו' [שם ב], אלא כמאכל בן דרוסאי מדרבנן אסור, ודווקא היכא ירואו לבישול גמור, לא כהאי גוונא דלא יתבשל כל צרכו ע"י כן לא גזרו, מה שאין כן אם נצטנן לגמרי י"ל כמאכל בן דרוסאי הוה דבר חמה, אסור כהאי גוונא, עיין אות ג' בט"ו. וכל זה מפני שהמחבר לא ביאר וחילק בכאן בין לח ליבש ובין כל צרכו או לאו. וכל זה צריך עיין ל', דלהמחבר בסעף ד' אחיא פשטות הברייתא דשבת נ"א [ע"א] כפשטן, ובלח מיירי. ועיין אות י"א מזה, ואי"ה שם יבואר עוד: (י) פטוח. עיין ט"ו. ועיין מ"א אות כ"ב דבצק לא שייך מירוח, והט"ו סובר דשייך מירוח ביה. ועיין מ"א [סימן] ש"ו אות כ"ד מירוח אפילו ברוק שייך כל שרוצה לדבקו על גבי דבר אחר, יע"ש: ל

מחצית השקל

(פ"ק י"ז) משום בישול כו'. ולכן אסור ליתן כו' בלא רוטב כו'. דאם כן כיון דעשוי הוא בלי רוטב, יעשה צלי, והוי צלי אחר בישול דאסור: והוא הדין האפויו. דינו כמו צלי לכל דבר, ואם כן אסור לשרותו בחמין, ומותר ליתנו אצל האש אפילו נצטנן. אבל דבר שנתבשל כו': (פ"ק י"ח) אפילו כו'. ואם כן בשאר דברים נמי יש להחמיר. ר"ל, ניהו דהמחבר לא הזכיר לאיסור כי אם פת דרכין, מכל מקום גם בשאר דברים יש להחמיר: (פ"ק י"ט) מתירין כו'. סוגרים פה"ק פה"ק שני של התוספות. דהתוספות ברף ל"ט הקשו לר"ת דסבירא ליה עירוי מבשל כדי קליפה, א"כ הא דתנן שם [קמ"ה, ב] וכל שלא בא בתמין לפני שבת מריחים אותו בחמין בשבת חוץ ממלוח הישן וקוליים אסופין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן, ולר"ת הא דקתני מריחים אותו בתמין על כרחן ר"ל מכלי שני, דמכלי ראשון ליכא למימר דהא עירוי מכלי ראשון מבשל לר"ת על כל פנים כדי קליפה, וכיון דמריחים ר"ל מכלי שני, מאי אריא מריחים, אפילו לשרותו בכלי שני לישתרי, דהא כלי שני אינו מבשל. והוצרכו דמכל מקום השריה אסורה דמיהו כמבשל. אי נמי, הוא הדין דשריין מותר, והא דנקט מריחים לאשמועינן דמלוח הישן וקוליים האסופין אפילו ההדחה אסורה: וכן פוכה דעת השו"ע. מדיקט ואסור ליתן פת כו', משמע דווקא פת דהוא רך, אבל שאר דברים אין מתבשלים ומותר, ולתירוץ ראשון דתוספות מכל מקום הוה ליה לאסור דמתיי מבשל, אלא על כרחן דסבירא ליה כתיורין שני דהתוספות. ועל זה כתב דיש להחמיר, דהיינו כתיורין ראשון דהתוספות. ואף על גב דבלאו

הכי כתב מ"א בס"ק י"ח דאפילו שאר דברים דאפילו אינן פת יש להחמיר, מכל מקום יש לומר דבס"ק י"ח אפשר אינו אסור כי אם בשאר דברים רכים, וכאן כתב דיש להחמיר אפילו דבר קשה דמתיי מבשל: (פ"ק כא) שהיה סולדת בו. עיין מה שכתוב טעף ד' וטעף ט"ו בהג"ה. ר"ל, המתכב שכתב פה שהיה סולדת בו, אזיל לשיטתו מה שכתב בסעף ד' אם אין ויד סולדת בו הוי מבשל, אבל לפי מה שכתב רמ"א בהג"ה בסעף ט"ו הנהיגים להחיר אם לא נצטנן לגמרי, א"כ לא בעינן היד סולדת בו: (פ"ק כב) בבבב. אב"ב דבר המתמרה אסור כמו שכתוב סימן ש"ד. דכתב שם אסור ליתן שמן עב או שעוה בנקב החביות לסותמה מפני שהוא מורה, ולכן כתב מ"א דהא דהחיר כאן בבבב משום דבבבב ליכא משום מירוח, דאינו מתמרת. וכן הבין בספר תוספת שבת [ס"ק כו], ולכן כתב על דברי מ"א ו"ל, וליתא, ודאי בכל דבר המתמרה שייך מירוח, וראיה מהא דקיימא לן [עירובין קב, ב] הממרה רטיה חייב, ולא חלקו מאיזה דבר היא נעשית, עכ"ל ספר תוספת שבת. ולענין מודה מ"א דאם מירוח בצק דחייב משום ממרת, אלא דהמ"א כתב בסיון תקי"ד ס"ק (ה') [ו] לחלוק על כנסת הגדולה [סימן ש"ד תה"ט] דמשמע מדבריו דאם מדובק שעוה חייב משום ממרת, ומהאי טעמא אסור ליגע בשעוה גזירה שמא ימרח, ומ"א חולק, כיון דממרת הוא תולדה דממחה א"כ לא מיקרי ממרת אלא כשמשפשי, אבל כשמדביק ואינו משפשי אינו חייב משום ממרת, אלא דמכל מקום אסור לדבק שמא ימרח דהיינו שמא ישפשי, ואם כן ליגע

בבבב שרד

בבבב שרד: (מ) ט"ו ס"ק פ"א נתבשל. דא נתבשל כל צרכו גם נגד המדוכה

(מ) שם סק"ט בשם תוספות. היינו נס"ק ט"ו, דמתיי כמנצל. מלח נסם

פרי מגדים משבצות זהב

אשף אברהם

כג איך. עיין מ"א. מטעם נישול בלא אסור, אם נטען שאין יד קולטת בו מו הוא נישול, כנסעף ד', ויש שרי אפילו נטען לגמרי, כמו נגד המזורה כנסעף ט"ו. ועיין ט"ו. ויש שרי אפילו נטען לגמרי, כמו נגד המזורה הנה כירה גרושה מורה שרי, ולכמה להניח אסור, כנסעף ט"ו. עיין ט"ו. ועל גבי אש ממש אף מורה אסור, דנראה כמגשגש בשבת. וכאן קדידה מפסקת, שאין על אש עדיף מגרופה, ובעל האש יש אומרים דהוה ככירה גרופה, ומורה שרי ולהניח אסור, ויש אומרים דעל אש נמי עדיף מגרופה, מ"א. דהוה ככירה, ואסור לכמהלה ככירה, וא"ה נאום כ"ו יבואר ע"ש: כ"ו וראשון. עיין מ"א. הקשה למה כנסעף ח' הכריע וסעף ו' לא הכריע, וגם כנסעף ר"ג סעף ה' (טעמו סופר לכאורה סעף ג', עיין מוספת שבת ס"ק ל"א) הביא לשון הר"ן [שנה י"ג, ע' סוף ד"ה מנו (הש"ס)] פנאלי"ש, משמע לכאורה גם כאן גרופה עדיף מגרופה האויל והקדידה מפסקת. ועל זה מירן "דלגלי", כלומר יבש, דליח גוירה אטו קר, בזה הכריע דלע"ג על גבי אש, האויל וקדידה מפסקת עדיף מגרופה ומורה להניח לכמהלה בשבת, מה שאין כן כנסעף ו' לת, דיש גוירה אטו זנון ליש נישול מן התורה להמנהר כנסעף ד', בעל גבי אש יש שמי גוירות אטו זנון ושמה ימחה, לא הכריע, ועיין מוספת שבת [ש"ס]. ומשום הכי הביא המתנהר סעף ו' וסעף ח', לכאורה אחד הוא, ולמה שכח המ"א אחי שפיר, כנסעף ו' לא הכריע בלתי, וכינש הכריע, כלומר. ועיין לכוז, כנסעף ו' כחש י"ג אומרים כמעמידו על האש ממש ואף מורה אסור, והטעם, דכלל יש חשש אטו זנון ויבוא ליד נישול, וכנסעף ח' כחש דהוה כמניח על גבי כירה צינש, וחולק עם המ"א כנסעף ו' אף מורה אסור. עיין אות כ"ד מזה: כ"ד ובצטטמק. עיין מ"א. הקשה דנדי המתנהר אהדדי, כנסעף ד' השמיט דנדי רבינו ירוסם, וכאן הביאו. המתנהר כחש כנסעף ח' צינש כמו ל"ג, הכריע, וכלל חס יד קולטת בו לא הכריע. וכלל זנון כולי עתמא מודים, לנכא למימר כולי עתמא אף רבינו ירוסם, דאם כן אחי יש מחלוקת, הר"מ [שנה ג', ע' ג] ור"ן [שנה י"ג, ע' ו] ד"ה מנו רבנן מיעאן] סוגדים דלח זנון מנטמק ויפה לו נמי ליכא נישול אחר נישול, ועל כרחק דנדי הכל מה דצינש צושי"ע, א"כ שפיר קשה:

מחצית השקל

מותר ולא זוריקן, ע"ש. וכיון דכאן וכן בסיון שי"ד אינו משפסף אלא מדביק, ואין בו איסור תורה, אלא דגוריקן שמה ישפסף דאיכא איסור תורה, בזה כבירה ליה למ"א לחלק בין שעה ובין צבא, דוקא שעה שדרכו למרה דהיינו לשפסף, אפילו ליתן שעה בפי חביות ולדבקו בפי חביות אסור שמה ישפסף, אבל בצבא כיון דאין דרכו לשפסף ואינו דבר שדרכו להתמרה, מותר להדביק ולא גוריקן שמה ישפסף, אבל אם שפסף בצבא מודה מ"א דחייב, ובט"ו [ש"ס] ח' חילק, דוקא בסיון שי"ד דקפיד שלא יזכר המשקה חיישינן שידבק היטב, אבל הכא שאין כוונתו כי אם שלא יתקרה, לא חיישינן שידבק כל כך הרבה. משמע קצת מדכורו ודכוריה ליה כדעת כנסת הגדולה הניל דאם מדביק היטב יש איסור תורה: [ש"ס] כ"ד צ"ע"ש אסור. דהוה כמניח כ"ר, ר"ל, אף על גב דכאן הוה אפילו כלי התחון על האש, מכל מקום העליון שנותן על התחון הוה כמעמידו על גבי כירה גרופה וטעמה, כיון דהתחון מפסיק בין האש והעליון, וכמו שכתב בס"ק כ"ו, וכן כתב לעיל סימן רנ"ג ס"ק ל"א, ע"ש, וכיון דכאן כתב ליתן כלי שיש בו דבר חס כ"ו, על כרחק היה עומד עד עכשיו על גבי כירה ואם כן למה כתב רבינו ירוסם דהוה כמניח על גבי כירה לכחלה, דהא לא הוה רק חזרה, דשרי לעיל סימן רנ"ג סעף ב' [בהגה ומ"א ס"ק כג] דמותר להתיר מכירה לכירה אחרת אפילו הבלה של שניה הוא מרובה משרי ראשונה, ע"ש. לכן על כרחק צריך לומר דניהו דהוה חס, מכלל מקום אש שכבר נטלה מהכירה והעמידה על גבי קרקע וכהאי גוונא, דאו החזרה אסורה, והוה כמניח לכחלה בשבת, דעל ידי שהניחה על גבי קרקע בטלה שניה ראשונה, וכדלעיל סימן רנ"ג. ועל זה כתב מ"א שאם לא נטלה מכירה ראשונה אלא אחר שחשכה, אפילו הניחה על גבי קרקע כתב רמ"א לעיל סימן רנ"ג דמותר להתזירה, ולא אסור כי אם כשנטלה מבעוד יום ושבת רוצה להתזירה, ע"ש, אם כן הוא הר"ן הכא. אמנם כתב רמ"א שם, ניהו דנוהגים קולא זו וסומכים על דברי הר"ן [שנה י"ג, ע' ד"ה ומיהו] דסבירא ליה, לפי שהרבה פוסקים חולקים על זה יש להחמיר, ע"ש: [ש"ס] כ"ו וראשון כ"ו. דהתם הקדידה עומדת על גבי האש ממש. כתב בספר תוספת שבת [ש"ס] לא דהלשון לאו דוקא, דהא התם אסור אפילו בגרופה וטעמה. אלא ר"ל שאין הפסק בין הקדידה ובין הכירה, גם אפילו גרוף יקטום מכל מקום עדיין האש שם, כמו שכתב [המ"א] לעיל סימן רנ"ג ס"ק ג' וס"ק ח': וצריך עיון [כ"ו] דהא הוא כעצמו כתב כן בסיון רנ"ג סעף ג', ובספר תוספת שבת [ש"ס] הקשה, דהא כנסעף ג' שם מיירי בחזרה, והכא מיירי בתינה לכחלה. לכן הגיה שצ"ל בסיון רנ"ג סעף ה', שכתוב מותר ליתן על פי קדרות חמין בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צורכו כגון פאנדי"ש וכיוצא בו לחממן, לפי שאין דרך בישול בכך, ועיין שם במ"א [ש"ס] ל"ג. ובהוה הר"ן עם ספר תוספת שבת, דהאי דסעף ה' הוא גיד דהכא, וכן נראה מדברי הרב ב"י בספר הארוך בסיון רנ"ח [עמוד פ' דבר ראשון] דמורה דאם דסימן רנ"ג סעף ה' לדין דהכא, ע"ש. אמנם הקשה לו למה טרח להוריד קבא מאגרא להקשות מסיון רנ"ג, ולא הקשה מהכא דהכריע כנסעף ח' כהמתירים, וסיים על מה שכתב הר"ן והוה דחוק קצת אבל אין כיוונו לפרשו בדרך אחר, עכ"ל. ולענין ר"ל דהא דין זה נובע מבחינת סוף פרק במה שומעין [שנה דף ג"א ע"ב, דתניא מניחים מיחם על גבי מיחם וקדרה על גבי קדרה, אבל לא קדרה על גבי מיחם ומיהו על גבי קדידה, וכתב רש"י וז"ל, [ויהו] מיחם, של נחושת, ויהו הכיר, ושל חמין יש חמין שחמין הוא ע"ל ל"ט א"כ על גבי קדרה

(יא) אפילו. עיין ט"ו. המגיד משנה פרק כ"ב מהלכות שבת הלכה ד', הביאו המ"א אות כ"ו. ומה שכתב דכאן מיירי שלא נתבשל כל צרכו, צ"ע, וכתבתי באות ט'. ועיין ר"מ פרק ד' מהלכות שבת הלכה ו' ובט"ו אות (ד') [ג], משמע להר"מ נמי כמאכל בן דרוסאי כל צרכו הוה ומדברגן, וצ"ע בכל זה. ועיין סימן רנ"ח בב"י [עמוד פ' ד"ה ומצאתי] וב"ח [שם ד"ה אבל] שם, ועולת שבת בבאן [ס"ק כג]:

דהוה כנגד המזורה דליח היכרל, הוא הר"ן כ"ן, וכנסעף רנ"ג סעף ג' דאם משתעבדה הוה חזרה, הוא הר"ן כ"ן, עיין אות כ"ו: כ"ו במניח. עיין מ"א. דהוה ככירה, ואסור לכמהלה ככירה, וא"ה נאום כ"ו יבואר ע"ש: כ"ו וראשון. עיין מ"א. הקשה למה כנסעף ח' הכריע וסעף ו' לא הכריע, וגם כנסעף ר"ג סעף ה' (טעמו סופר לכאורה סעף ג', עיין מוספת שבת ס"ק ל"א) הביא לשון הר"ן [שנה י"ג, ע' סוף ד"ה מנו (הש"ס)] פנאלי"ש, משמע לכאורה גם כאן גרופה עדיף מגרופה האויל והקדידה מפסקת. ועל זה מירן "דלגלי", כלומר יבש, דליח גוירה אטו קר, בזה הכריע דלע"ג על גבי אש, האויל וקדידה מפסקת עדיף מגרופה ומורה להניח לכמהלה בשבת, מה שאין כן כנסעף ו' לת, דיש גוירה אטו זנון ליש נישול מן התורה להמנהר כנסעף ד', בעל גבי אש יש שמי גוירות אטו זנון ושמה ימחה, לא הכריע, ועיין מוספת שבת [ש"ס]. ומשום הכי הביא המתנהר סעף ו' וסעף ח', לכאורה אחד הוא, ולמה שכח המ"א אחי שפיר, כנסעף ו' לא הכריע בלתי, וכינש הכריע, כלומר. ועיין לכוז, כנסעף ו' כחש י"ג אומרים כמעמידו על האש ממש ואף מורה אסור, והטעם, דכלל יש חשש אטו זנון ויבוא ליד נישול, וכנסעף ח' כחש דהוה כמניח על גבי כירה צינש, וחולק עם המ"א כנסעף ו' אף מורה אסור. עיין אות כ"ד מזה: כ"ד ובצטטמק. עיין מ"א. הקשה דנדי המתנהר אהדדי, כנסעף ד' השמיט דנדי רבינו ירוסם, וכאן הביאו. המתנהר כחש כנסעף ח' צינש כמו ל"ג, הכריע, וכלל חס יד קולטת בו לא הכריע. וכלל זנון כולי עתמא מודים, לנכא למימר כולי עתמא אף רבינו ירוסם, דאם כן אחי יש מחלוקת, הר"מ [שנה ג', ע' ג] ור"ן [שנה י"ג, ע' ו] ד"ה מנו רבנן מיעאן] סוגדים דלח זנון מנטמק ויפה לו נמי ליכא נישול אחר נישול, ועל כרחק דנדי הכל מה דצינש צושי"ע, א"כ שפיר קשה:

מחצית השקל

דבתוספתא גרסינן ומיחם על גבי קדרה, משמע דוקא כהאי גוונא אסור גרסא אחרת (דלא כמו שהבין מהרש"ל הכמת שלמה שם דיה רש"י, ע"ש), וניהו דרש"י דהוה אותה הגירסא וכן המגיד משנה [שנה כ"ד, ע' ו] וכן הרב ב"י בסיון רנ"ח [ריש הסימן], מכל מקום מהאי טעמא לא רצה מ"א להקשות מהכא כנסעף ח', ד"ל דוקא כנסעף ח' דמיירי ליתן על גבי מיחם, בזה הכריע להתיר, דזה מותר לכל הגרסאות, מה שאין כן כנסעף ו' דמיירי להניח על גבי קדידה, דהא אסור לחד גרסא, וניהו דרש"י ומגיד משנה דחו להניח לתת על פי קדידה: וי"ל דוקא צ"ל כ"ו על גבי כירה גרופה. הלשון לאו דוקא, אלא ר"ל על גבי קדרה דעדיף מכירה גרופה, וכן כתב בספר תוספת שבת [ש"ס]: וכן צריך צ"מ דלבריי רבינו ירוסם, ר"ל, האי דסעף ו' וסעף ח' שניהם הם דברי רבינו ירוסם, הובא בב"י בסיון רנ"ח [עמוד פ' ד"ה ומיהו] שכתב בהוה דסעף ו' על גבי מיחם וב"י בסעף ח', וז"ל, יש מפרשים דמיחם על גבי מיחם דשרי אפילו התחון על האש, ויש מפרשים שאם התחון על האש לעולם אסור כ"ו, וכתב עוד, להניח דבר קר שנתבשל כל צרכו על גבי מיחם שכתב האש יש מהגדולים שכתבו דינו כמניח נגד המזורה כ"ו, ויש שכתבו דהוה כמניח על גבי כירה ואסור כ"ו, וראשון נראה עיקר, עכ"ל. לדידה קשיא בפשיטות למה לא הכריע להתיר גם בדין ראשון, כיון דשניהם מיירי ליתן על גבי מיחם, ועל כרחק צריך לומר כתיורין מ"א: ומכא מקום יש להק' דמשמע בפגוד משנה כ"ו. נתב בספר תוספת שבת [ש"ס] וז"ל, אינו ראוי כלל, דהא המגיד משנה כתב כן בשם הרשב"א [שנה מ, ב ד"ה ומכלן], ולרשב"א גם בתבשיל ליכא למיגזר שמה יתן עליה כשהוה קר, דהא רשב"א סבירא ליה [שם] ד"ה מיחם] דגם בתבשיל שנוצטן אין בו משום בישול, כמו שכתוב סעף ט"ו בהגה"ה, ואם כן תבשיל דבר יבש שיון הם לזויה, אבל לדין דסבירא לן נצטנן יש בו משום בישול, כמו שכתב רמ"א, אפשר דגם בזה איכא למיגזר כ"ו, עכ"ל תוספת שבת. ולענין דיוקו של מ"א מלשון המגיד משנה, דהא אפשר להקשות על תירוק מ"א לחלק בין צלי למבושל דמבושל אסור דגוריקן נגד המזורה, ומה שכתבו בס"ק ל"ח, וכן הכא להניח על גבי קדידה או מיחם כיון דאין דרך בישול בכך איכא הכירא, וכמו שכתוב לעיל סימן רנ"ג סעף ה', ואם כן י"ל דבמדורה יש יותר הכירא מהכא כשנותן על גבי קדידה או מיחם, וניהו דהכא גוריקן, מכל מקום במדורה דאיכא הכירא טובא לא. גוריקן, ומה שכתבו המתירים יש אומרים דמורה כמניחו נגד המזורה, אין הכוונה שהיכר של שניהם שוה, דוודאי הכא על גבי קדרה או מיחם ליכא הכירא כולי האי יש מקום להתמיר יותר במדורה, מכל מקום סבירא להו להתמירי דנינו כמדורה. והרב ב"י מהאי טעמא לא רצה להכריע כנסעף ו' להתיר במבושל, דאיכא למיגזר אטו קר, אצ"ג דבמדורה לא גוריקן כנוכר לעיל, אבל המגיד משנה פרק כ"ב כשכתב בשם הרשב"א להתיר, לא כתב לשון דינא כמניחו נגד המזורה, אלא כתב וז"ל, ויהו הכיר, ושל חמין יש חמין שחמין הוא ע"ל ל"ט א"כ על גבי קדרה

הקלות שבת סומן שכא

(עח) הריפות בעץ פרור בקורה בשבת. (עט) אחר שמורדין אותה מעל האש: הנה: ומת' להחליק האכל בשבת ולא הק' קנה (פ) משום ממחק, הואיל ואפשר לאכלו (סג) (פא) בלא זה. ומקל מקום המחמיר * במאכל של מפורחים וכדומה שדרכו בקנה (פב) * תבא עליו בקנה (מרכיז ריש פוק. כולל גדול (פ"ח ט"ו ס"ה)). אסור (ט) (פג) * לקלף (פד) שומים ובצלים כשקולף להגיה: אבל לאכל * לאלטר שרי (וענין לעיל סימן שי"ט) (סמ"ג (ל"ח ס"ה) והגהות מימוניות פוק (כ"ב) [ח' (ה' ס"ה) רבי' יוסף (ר"ס והנה המרכיז) בשם סמ"ק (ט"ה) וזרומת הירוש' ורבונו ירוחם (מ"ט י"ט)].

באר היטב

(טו) לקלף. משום בורר, ואם פו אף מפורחים אסור לקלף להניח. כמו שכתב סימן שי"ט ענין ג'.

י"ט (כ"ה) בלא זה. הא אי אפשר לאכל בלא זה אסור. דיש עבור באכלו מדרבנן. ותפחליק הרי בשמחה. ומת' למת' התפוחים על הלחם, עין מגן אברהם (פ"ג ס"ה).

באור הלכה

דקטור העניין גם כן לשון הרמב"ם (מכא ה"ה) דמת' לגמר שהיח' הריפות, אחר פו קצאמי שכבר השיגו האלה רבה (ס"ד ס"ג ט"ו) ונחה דברי: * **במאכל וכדו**. איני יודע מהו מלמנו, דמתחלה מירי נמי במאכל של מפורחים פראיתא בקורבי, ואפשר דבא תורמי' להורות דהמחמיר אין לו להתמיר רק במאכל של מפורחים (והוא הדין בתפוחי אדמה) וכדומה, שדוך הוא לפנות ולתחליק המאכל על ידי המרות ומנוי במקורה, אבל בשאר דבר מאכל אין לו להתמיר כלל, והוא קצוין מה שנתל' המנו אברהם (ס"ג כ"ט) במקור' על הלחם, אף המנו אברהם העל משום אחר כמו שכתב לקמיה (ר"ה ת"א): * **הבא עליו ברובה**. עין במשנה ברורה (ס"ג ס"ה). וענין ממנו אברהם (ס"ה) שכתב בשם הגהת סמ"ק (מנחה רכ"ב הנה"ט) דמת' למת' התפוחים גם למקום הנקרא, ופי' המנו אברהם דהוא הדין על הלחם. יבדו להאר דברי המנו אברהם אעתיק לשון הגהת סמ"ק בעצמו, דזה לשונו. שם אחר שכתב. מתחלה דיש ממחק באכלו מדרבנן, קחב שם דמת'. לקר' התפוחים מבשלות ובחיוו הפשוטדיא, כיון שאינו עושה אלא קרי לשימ' במקום שאין שם, עד פאו לשונו, ויצונו לומר שאין פתחו בהמרות לעצם המרות, רק למלא במקום הנקרא, ואף והוא פסיק רישא, והקדים המנו אברהם לעיל בסימן שי"ד (ס"ה) דאף במילתא דרבנן אסור, הבא ביון דבלאו הכי יש להקל משום דאפשר לאכל בלא זה, אין לו להתמיר כלל. ודע דאף דמשמע דלכלי שלמא מראוייתא אין ממחק באכלו, הרינו אם ממת' האכל בעצמו, אבל אם סומן בו פ' נקב התחית ומקורו מלמעלה, שך בו שם ממחק, וכמו שכתב האלה רבה בסימן שי"ד (ס"ג י"ה) בשם הראב"ד דהכל דמנו דינו קשונה: L

* **לקלף וכדו**. עין במשנה ברורה (ס"ג ס"ה) (והוא מהקבית יוסף ר"ה והנה המרכיז) בשם הרד"ש (פ"ח ה"ה) דיש פנה משום מלאכת בורר, ומה שכתב הרמ"א אסור לקלף לאו דנקא, אי נמי משום הרצה לאשמיצוין דלאלטר אפילו בפתחלה שרי. ולקאוהו יש לדקדק, וכיון דקלף בכלל בורר הוא ליחסר אפילו לאכל לאלטר, והא מי שקולף תפוחים (שומים ובצלים נוסף) הפסלת והניח האכל, וכבר נתקאר לעיל בסימן שי"ט (ס"ה) דפסלת מחוץ אכל אפילו לאלטר חבי, ונראה דכיון דאי אפשר בענין אחר ונדון אכילתו כגוף לא מקרי פסלת מחוץ אכל, שאינו אלא לצלל בתוך, וכל שהוא לאלטר שרי, אבל להניח אסור, ולא עדיף מאכל מחוץ פסלת [מאמר מרדכי (ס"ג ס"ה)]. ואין להקשות על דברי הראשונים (הלא מהם המרובה (ס"ה) והמרדכי (פ"ח ס"ה)) שהשמיצו דברי הרד"ש אפילו הניח דקלף חב משום בורר לצללה, מהא דאיתא ברבי' י"ג עמוד ב', רב מקלפא ליה דביחיהו כפי פס', וזה לא מסתבר לחלק בין קלפת שומים לקלפת שומים ובצלים, יש לומר דמשום מירי דדעתו לאכל לאלטר, אף לפלא על הרמב"ם שהשמיטו הוא ינא דירושלמי לגמרי ולא הוקירו כלל, וילא דברי קדשם של הראשונים הניח היה נראה לי לנשכ דברי הרד"ש לעיל בסימן ש"ט, וממילא היה נראה דמת' הרמב"ם שהשמיטו, והוא מתקדש מאי דאיתא בגמרא בגמרא הניח המקלף שערורין מקלף אחת אחר אוכל והיה אכילת גזאי ופטור ממעשרו, ואם קלף ונתן לחוץ ידו חבי, אפר רבי אלעזר וכן לשבת, איני והא רב מקלפא ליה דביחיהו כפי פס', אלא כי אחר דרבי אלעזר אפיא אמת, המולל מילות של חטים מנפח על יד עיל יד אוכל (כ"ה) מתקוף לה רב אבא בר ממל ורישא למעשר אין לשבת לא, ומי אבא מירי כדו, ומתרוץ שם במסקנא את אשיתו, דכמו דמשמיר ערמה בביתו פטור משום דמלאכת מחשבת אברה הורה (הרינו מלאכת אגנות), הכי נמי לענין קולף, הרי דסקלא דמת' דגמרא וכן בבירא ליה לרבי אבא בר ממל, וקולף הוא בכלל מלאכה כמו לענין מעשר, ובבבאי דאין לחלק לפי זה בין לאלטר וביין לאתור ומן, ויכול לומר דנה הנה דעת הרד"ש למי ונהו השעם משום בורר, ושלא כדברי רש"י (ס"ה י"ג) וכן לשבת דהוא משום דש, וענין בחופפות (ס"ה י"ה) ואם לפי המסקנא דבבלי דקולף פטור משום דמלאכת מחשבת אברה הורה, לא הרי על זה שם מלאכה קלל ואפילו דעתו לאכל לאתור ומן, דמקרי דמשמיר ערמה בבית דמסור בכל גזני משעם זה, וכן בכל מקום דאיתא בש"ס פטור משום מלאכת מחשבת, וימה דרשי שם לאלטר, ונדון אכילה כגון, פן נראה לענין דעתו לילא קולף, ובקלמא בורר פסלת מן האכל שאני, ומקרי מלאכת מחשבת דבורר מין אחר מחבור, ומה דרשי שם לאלטר, ונדון אכילה כגון, פן נראה לענין דעתו לילא דברי הראשונים הניח, ודע דרבי רבנו פרץ המבאב בבית יוסף (ס"ה) שכתב דנקא מעט אכל קבוץ גדול נראה כבורר, קאשה מאד מהא דסוקיא הניח דרב מקלפא ליה. דביחיהו כפי פס', ודחוק לומר דכפי פס' הוא גם כן בכלל מעט מעט, ואפשר דמשעם זה השמיטו הרמ"א ולא השמיטו לנחלה: * **לאלטר שרי**. וכן כתב המנו אברהם לעיל סימן שי"ט [סמ"ג (ל"ח ס"ה) ודקדק רבי עקיבא אינר (בהנחתו לרש"י ס"ה) שהקשה לפי זה על מה שפרש רש"י פרוך ע"ד (ע"ה) דבורר המתחיל ליתחשב נמי כוחש, ונשאר בקושיא, ולענין דרשי רבי עקיבא אינר (בהנחתו לרש"י ס"ה) שהקשה לפי זה על מה דכותש במקששת דהוא בבלי חשיבא כמו דש, ודע כאן לא פטרין בקולף כי אם משום דבענין מלאכת מחשבת לענין שבת כמו לענין משען, וכמו שפסק שם בגמרא ונלא מלאכת כוחש היה במשען וכמו שפרש רש"י (ס"ה י"ה) וכן אאמין שינא זה מפי הגאון רבי עקיבא אינר, רק מאיזה מלמדי טועה:

שער הדין

לכתיב יש לומר דשרי, אף בקלפי ריבין ומתורין יש לומר קו: (ל"ט) וכדל' בסימן שי"ט ענין ט"ו עין שם, פן כתב הפרי מגדים (א"ה ס"ה). ולא אבין דאיתו לצניחו דעתו, וענין לעיל (ס"ה) בפעיון ד' בבאור הלכה דבור המתחיל הבורר: (ע"ה) דאי אפשר בענין אחר, ולא הני כבורר פסלת מאכל (פרי מגדים (ס"ה)).

י"ט (ג"ה) פ"ג יוסף ר"ה והנה המרכיז) בשם תשובת הרמב"ם (ס"ה ס"ה): (ל"ז) לבוש ופרי מגדים (ע"ה) ס"ג ס"ה): (ל"ח) מנו אברהם (ס"ג ס"ה): (ל"ט) פן משמע בהנהגת סמ"ק (מנחה רכ"ב הנה"ט) ודקדק אברהם (ס"ה) להקניט: (ל"ט) מנו אברהם (ס"ה). והפרי מגדים כתב ערוך ענין דקלפות התפוחים רב העולם אוקלים אותו כך בלא דתקן, ואם כן אף

* **אביצה שגולדה בע** אסורות. וכל לבוף עלי יום טוב או לפניו, * **גול** (מ) אסורים בו ביום, (ה) כלו למיכה מתר לקני

(ב) קלפיה, ונה משום שבת

משי (א) אפילו למעלה, דכי דמאי. והאי דאסורה באכילה שבת דמיקלע אחר יום טוב מדאורייתא באכילה, דכל פיו ליה ונקצא קשנאכלה דיום מדקח"ב (מסכת טו ה) ונהו ו קתם ששי חל הוא, להורות שבת וכן ליום טוב דגם זה להקני' לקצות שבת, וכל ש' טוב, ועל פ' פשולדה הביצו פ' אסור מן התורה לאכל מאחמול, ונקצא דשבת הקניו דהקנה בירי שמנים היא ולא ואסור, ועל פ' גורו רבנן כך (ב) כ'ן אסורות. דתיר דבר לו מתירין אפילו באף לא פ' וכן אם הוא ספק אם גולדה תקי"ג (ס"ה). וענין שם עוד פ' השתר ומצא הביצה מנחת פ' נולדה: (ג) ש'לא ידע בה. בסימן שי"ח ענין ג' בהנהגה נאכלנה (ו) הני פמכין מיום ג' (ה) פרות שגשרו וכדו, וז' אותן לענין שאכלו אותן פ' שבות דשבת יום טוב: (ו) היום. ודע דאפילו אם יודע גמור וכדלקמן בסימן ש"ח ו חייב חטאת: (ז) אמורין. כ' ל'לי יומא: (ח) ו'ערב סו' בהנהגה. וצונו לומר דבר שך לאכילה, גם פ' לא מתקרא (יא) ל'מיכה וכדו, ויש שכתב בגוף שיש נקב בבלי ונוטל כ' (ב) י"ה). וענין הנשמת אדם (ש

(ט) מנו אברהם לקמן בסימן ו והראש כדקדק אין ציון (ס"ה י"ג) שמספק היבא שהתנגלת עומדת ורצה לתן הביצה לעובר גזולים, המנו אברהם בסימן חמ"ו אות ג' כשצריך לגוסח, קנוו לכסות בה' כשצריך רק למקומה: (א) ביצה טובה מבשילין, ולא אמי ורבנן ע' (ח) והא דלא אסור קשנאכלה דיום חשיבא קלל ולא בענין הקנה מבט

הנהגה בבורר חלק 2
ע"ה ודבר המכיר

היינו לנורח [ק"ע עם נחצר ורנ"ח
 וכל ענין נותר לגלות קלת ון הרטיה
 המכה וחוזר ומגלה קלחה הז' ומוקמה
 הקטיה עלמה לז יקנה מפני שהיא ונורחה
 ק"ע זה [ק"ע עם כ"ו] וכ"ז נמכה שלא
 עדיין חבל מכה סתרפאת נותנין
 הפיה אפי' לכהחילה (ר"ל רטיה שהיתה
 נכר על המטליה מע"ש) שאינו חלא
 [ק"ע עם סכ"ז ועיין לעיל קיוון כ"ב ק"ו]

כתבחר לעיל זק"י כ"ח קוף ק"ג דלפ"ד
 ז"ל והנחצר זק"י סכ"ג ק"ט חסור
 כלי כסף גרחתקן (הם שומרי יין סנתי"צטו
 וויינט"יין) דכיון סכלי כסף רך היא
 זזה נוסם ונחחק *ונו"מ חס היתה
 חלקה גם מוקדם ועתה הוסיף בחליקה
 לעכ"ד חס י"ס זזה חיוז חטאת וכ"ל זק"צ
 לענין עור עיי"ש ונו"מ מדרבנן עכ"פ וודאי
 זכ"ע וגם זה פסוט לעכ"ד שהחליק פני
 זרהיטנח וכיו"צ י"ס ז"ל נוסם ונחחק
 מדרבנן רש"י ז"ל זבילה דף ל"ג ע"ב
 חיוז חלא נוסם סנות שכתז דקטימה תיקון
 יד היא חל"ב נחחכו ונחחקו זקבין
 ונחחקו נשנוע ט"ס זזה נוסם ונחחק
 הצרזלים חס החליקס זכלי העטוי
 הנקרח אפרחשפלע"ן ה"ז וודאי ג"כ זכ"ל
 ונחחק [כ"ז פסוט לעכ"ד]

כ"ס שאין עיבוד זאוכלין (כ"ל ק"י ק"ד
 ק"ה) כך חין ונחחק זאוכלין (ועיין מה
 נפחתי זזה זקוף קעיק זה) ואעפ"י שכתבחר
 ק"ד ק"ו דנודרבנן עכ"פ י"ס עיבוד
 זאוכלין היכי טעושה כדי להניחן מ"מ בחליקה
 נותר אפי' מדרבנן הואיל ואפשר לאכלו
 זה ז"ל חל"ב לאו מידו קענד [רנ"ח ק"ס
 חס ח"א ואם ח"א לאכלו זלמה זלח זה ח"כ
 נדרבנן עכ"פ [נג"ח עם *וכ"ל דדוקא
 כדי להניח עד לאחר זון חבל לאכלו
 זכ"ע קרי כמו זעיצוד] והעוסיין דחלקען
 פלאדען מנולח זחפוחין וכסאר זחפלאדען
 ריקנים נותר לו לנרח החפוחים טזו
 גם למוקס הריקן וה"ה דנותר לנרחס
 [נג"ח עם] חבל חזקיל טל חפוחים
 ערדעפע"ל או טל קטניות וכיו"צ כשהיא
 חעפ"ע חעפ"י שאפשר לאכלן זלח חליקה כיון

על פניה הקט
 זו רכה מותר
 מתקיימים זק"י
 זו על מטליה
 כלי חין זה
 נחחר זק"י
 קצו טבחית זק"י
 השוון חס
 רכה מותר
 הלמה חונס
 ז' טבחין חין
 נחחר זק"י
 כ"ל זמני חס
 עטייק חס חס
 רכה על חס
 זייז נוסם ונחחק
 זה סכונת נחחק
 נשוק חיד דוקא
 חין ונחחק
 וגם אפי' זל
 זכס על חס
 חחליק פלח
 ירוח כי חלח
 פניה לא זכ"י
 זכ"ל מה שזכ"י
 זו סנחחר ונחחק
 ק"ח [כ"ז חס
 וזכרטי זק"י
 ח"א]

ה"ה הקרקע
 חחליק
 חכלי חס
 להחזירה [ק"י
 זסוג חבל חס
 ולי לקט והגר
 ירה ויש מתייל
 קצ"ח) ואפשר
 עלייהו להק
 הליון חות חס
 י"ח רטיה על
 קלת חולה ע"י
 חלה ונונו כל
 לעשות חס
 חרטיה

קזה דרכן להחליקס זפניהם ע"כ הנחחר סלא
 להחליקן זט"ק חבל עליו זרכה [רנ"ח עם]
 ולענין עיקה כתז הטוי"ז זק"י טיי"ח ק"ק י" ט"ס זז
 נוסם ונחחק חס ונורחה (*ואעפ"י שהיא חוכל
 מ"מ כיון שאינו נחכל עכ"פ כמוה שהיא ל"ל
 שאין דינו כחוכל) חבל הנג"ח עם ק"ק כ"ז
 נראה דק"ל שאין זעיקה נוסם ונחחק. ועכ"פ
 זחלז ושונון לכר"ע י"ס זזה נוסם ונחחק כמו
 זטעוה [כ"כ חזר היטז ק"י טיי"ד ק"ק י"ד
 זקס הרלז"ן ק"י ט"פ *וכ"ל דמיידי זחלז ושונון
 זלתי מהותך דחילו זנהותך אפי' היא קרוט
 עכ"פ היא כימות ע"י טפשוף חיד כידוע ונו"מ
 ל"ע כי השונון חלא היא חוכל וכזר נחחר
 שאין מירוח זאוכלין ז"ל סהרלז"ן כתז כן רק
 היכי טזח לנרחו על פי חכלי וכיו"צ וזו י"ל
 ספיר ט"ס מירוח גם זאוכלין וכדמיון סנחחר
 זנג"ח ק"י טיי"ד ק"ק ו' (הוצח לעיל ק"י כ"ז
 ק"י) ולפ"י י"ל טגס הטוי"ז סהזחתי לעיל
 שכתז דעיקה זר מירוח היא היינו ג"כ דווקא
 כזחל לנרחו קניזות פי הנקז חבל זפ"ע ח"כ
 דלאו זר מירוח היא [כן כ"ל וז"ע]

*ספר תורה שנחלא זו טעוה ולר"ך נחיקה
 חנה מדרך הסופרים שאחר נחיקת הטעוה
 נחליקין מוקס הנחחק זלצן הנקוגל לזה וכ"ל
 פשוט קזה ג"כ זכ"ל ונחחק חס י"ס זז כסיפור
 ה"ז חייז [כן כ"ל]

י"א הנג"ח זק"י חק"י ק"ק ו' הזיח זקס ספר
 הזכרונות שאסור ל"גע זטעוה שונא ינרח
 חבל הנג"ח עם חולק עליו ונו"מ חסור לחנס
 נר טל טעוה אפי' זיר"ע לדזקו זמנורה דחייסיין
 שונא ינרח חבל מירוח נונס לח הוי אפי' חי
 עזיר חכי כ"ז טלח טפשוף זידו [כן כ"ל נשנועות
 הנג"ח עם] ואסור ליתן טעוה על הספר לסייון
 נוסם ונחחק [זחח"ט זק"י ט"ו ק"ק ד' זקס
 סכה"ג] חס נטף טעוה על חותיות כתז עם
 הז"ח שאסור להקירו אפי' נפל רק על חות
 חחה חס הקיר נז' חותיות חייז חטאת *וכתז
 התפל"י זכ"לכלת סנת חות ל"ג סהטעם נוסם
 ונחחק חלא הזכתי דזריו כלל דחי הטעם נוסם
 ונחחק ח"כ ונה לי חס הקירו מלות חחה או
 נז' חותיות חלא ונחחק טיי"ך אפי' רק זנוקיר
 מלות חחה והוא עלנו חילק עם זזה וע"כ
 לע"ג לעכ"ד ועיין מה שאכתז זזה לקון ק"י
 ק"ע ק"ה וק"י ע"

הנחחק

ספר גלגול שמואל
 ח"א וז"ל חס
 חלח טעוה
 בר"ל ז' חסוי חלח קל"ן זכ"י

זוף סימן
ה':
ולא שם
[קף]:
[טוף סימן]

כז: דעה
שכח רמז

מ"א

ש"ש [כילה]
ע"ן [י"ט]
מז [מפלא]
ביצה [י"א],
ורשב"א
ומעמד שער
זור [עמוד]

סוף אורח

י"ה והר"ן
י"ם הלכות
[ה]:
:
[י"ז] [יום]
המחמקת:

וערות

דמנהיב
היך [הוי]
ז' יוכל:
זאבה סימן
[ה]:
זכעיר הוא
יחזור ויקרב
גי"כ אין
הציון ס"ק

י"ח אמ"ד
: וכן הגיה
:

דורח אמ"ד
: וכן הגיה
: עי חכר כן
:

דורח אמ"ד
:

דורח פראג
הגיה מקור
הגיהו דגול
הטהור י"ד
שלמה:

ב אם אפשר כגון שיכול לעשות אם במקום אחר: **ג מותר** **לכבות**. ומכל מקום לא יכבה ממש אלא ישליכנה לחוץ (רא"ש), וכן פסק הב"ח. ועיין סימן תקצ"ב סעיף ב' [נו"ק פ]: ד לא יהיה דו מקום. אבל אם יוכל לאכול אפילו בצית העכו"ם אסור לכבות, ונראה לי שהוא הדין כשישרפו כלי

אכילה ואין לו כלים אחרים מותר לכבות. כתוב בכנסת הגדולה סימן תר"ח [הג"ח] "דאסור לשחות הטוטין (שקורין טבק) משום מכבה. ולי נראה דאסור י משום מוגמר דאינו שיה לכל נפש, וכמו שכתבו סימן תקי"ח [פסקי ד וס"ק ט]: ה להטות הנר ב'. תמיכות הלכ המונחים בנר מותר ליקח אחת מן החמיכות הרחוקות מן הפחילות. ואף דגרס כיצוי לא שרי אלא במקום הפסק [ו] כמו שכתבו סימן של"ד סעיף כ"ב [בנהגה], שאני שם דכשמגיע האש שם מתכבה ממש, אבל הכא שמונעו רק מלשרוף [ו] שרי אפילו להרא"ש [כילה פ"ג סימן יז]

(יש של שלמה שם סימן כ"ח). ואף על פי שהצ"ח [עמוד כז ד"ה פסק] כתב בשם רש"ל [בניאורו לפמ"ג לאוין עה עמוד תקב ד"ה הא] לאסור, נחר ספרו אוליגן דמחראה הוא, וכן משמע סעיף ג' בהג"ה וסימן תקצ"ב סעיף ב' [נו"ק פ]: ד' דהוסיף פתיחות. והוא הדין דמותר לכפול נר של שעה כדי שישרף במהרה, עיין סעיף ט'. אסור לתמס נר של שעה לדבקו במנורה משום דהוי ממנה, כמו שכתבו [ו] סימן שי"ד [סעיף יא, ובכנסת הגדולה דלקמן]. וכמו כן בספר הזכרונות [זכרון ט פ"א ד"ה המוקח] דאסור ליגע בשעה שחמא ימרח [כנסת הגדולה סימן שי"ד הגה"ט]. ולי נראה דכשמדביקו במנורה לא הוי מירוח, דממרח תולדה דממחך ואם אינו משפשו לא הוי מירוח, אלא דאסור לידיק גזירה שחמא ימרח וכדאיתא במשנה [ו] פרק כ"ב דשבב [קמ"ג א], אבל מותר לטלטלו דלא גזרינן שחמא ימרח, דהא מנן [שם] ולא יתן עליה שעה משמע דשרי לטלטלו, כן נראה לי: **ל**

לי: (ד) שהרי בשמוציאה מיד הוא מכבה. בטור [עמוד אה] סיים ומה מועיל שידליקנה אחר כך. וז"ע מאי שאל (י"י) ממה שכתבו סימן (תקצ"ב) [תקצ"ב] י"י [סעיף ב בהגה] דמותר ליקח עץ הדולק מלד זה של מדורה ולהניחה (מלד אחד) [לד אחר] י"י ולא אמרינן שמייד הוא מכבה כמו כאן, ואין לומר דהתם שאני במדורה אחת, דהא כתב שם הטעם הואיל ואין מכוין (לרבו) [לכבו] י"י, ואם כן הלא נמי נימא הכי בפחילה שמוציאה כדי להניחה באל אחר, ומה לי במדורה זו עצמה מקצה לקצה או מדורה אחרת סמוכה לה. וכמדומה דמאן דסבירא ליה שם לקולא הכי נמי כאן בפחילה, וז"ע על רמ"א וכן רש"ל [יש של שלמה ב"ב סימן טט] דפסקו לתרווייהו באחד לקולא ובאחד לחומר: (ו) נר ש"ש שורה. סעיף זה הוא דעת הרא"ש [שם סימן יז] והטור [עמוד זג] דסבירא להו דגרס מהירות כיצוי אינו מותר אלא באל הגורם דבר חוזה להנר, דהיינו כמו שכתוב כאן שמונעו דבר המעכב ההבערה, אבל לא ימנעו ההבערה צמה שלוקח מגופו שום חלק דזה הוה מכבה. והוכיח הרא"ש דבר זה דאי חימא דגם בזה מותר קשה ממה שכתבו [שגח כט, ז] בשפופרת על פי הנר דאסור דלמא אחי לאסתפקוי ממנו והיינו מפני שימחה הכיצוי אחר כך, שאינו מכחיש אור הנר כלל עכשיו שהרי הנר לעולם מלא שמן כי מהשפופרת מטפטף תמיד לאור הנר אף אם יסתפק מעט משמן ששפופרת אינו מכחיש מאור הנר, אלא הטעם משום דגרס מהר כיצוי בזה, דהשמן והפחילה שניהם גורמים הדליקה והממעט מאחד מהם ממהר כיצוי, ואסור

(ג) אסור לכבות משום הפסד. נראה פשוט דמקום חשש סכנה בין העכו"ם לזו מותר, דהא אפילו בשבת מותר בזה כמו שכתבו סימן של"ד [סעיף ב בהגה]: (ד) כדי להרחיק השמן. זה מיייר שיאשר כך ולא יחזור ויטה אלו השמן. נראה לי מזה באל מטה וממשיך השמן קצת מן הפחילה כדי שיוכלו לאחוז בפחילה ולהוציאה קצת טפי ממה שהיתה מחילה חוץ לשמן ואחר כך יחזור ויטה השמן אליה וזה כדי שמדלק יפה, מותר, ולא אמרינן ששעה שמשיך השמן ממחלה הוה ליה מכבה [ו]. (ודומה) [ואינו דומה] י

לפחילה שזכר אחר כך דלא מהני מה שנותנה לנר אחר, דשאני התם שלקח כל הפחילה מנר זה הוא מכבה בוודאי, מה שאין כן כאן שאינו ממשיך כל השמן אלא מרחיקו קצת וחוזר ומקרב, דאפילו לא היה מקרבו לא היה ממכבה כשיגיע למקום השמן, ואדרבה זה ממכוון שיבעיר אחר כך טפי ושרי, כן נראה

לי: (ה) שהרי בשמוציאה מיד הוא מכבה. בטור [עמוד אה] סיים ומה מועיל שידליקנה אחר כך. וז"ע מאי שאל (י"י) ממה שכתבו סימן (תקצ"ב) [תקצ"ב] י"י [סעיף ב בהגה] דמותר ליקח עץ הדולק מלד זה של מדורה ולהניחה (מלד אחד) [לד אחר] י"י ולא אמרינן שמייד הוא מכבה כמו כאן, ואין לומר דהתם שאני במדורה אחת, דהא כתב שם הטעם הואיל ואין מכוין (לרבו) [לכבו] י"י, ואם כן הלא נמי נימא הכי בפחילה שמוציאה כדי להניחה באל אחר, ומה לי במדורה זו עצמה מקצה לקצה או מדורה אחרת סמוכה לה. וכמדומה דמאן דסבירא ליה שם לקולא הכי נמי כאן בפחילה, וז"ע על רמ"א וכן רש"ל [יש של שלמה ב"ב סימן טט] דפסקו לתרווייהו באחד לקולא ובאחד לחומר: (ו) נר ש"ש שורה. סעיף זה הוא דעת הרא"ש [שם סימן יז] והטור [עמוד זג] דסבירא להו דגרס מהירות כיצוי אינו מותר אלא באל הגורם דבר חוזה להנר, דהיינו כמו שכתוב כאן שמונעו דבר המעכב ההבערה, אבל לא ימנעו ההבערה צמה שלוקח מגופו שום חלק דזה הוה מכבה. והוכיח הרא"ש דבר זה דאי חימא דגם בזה מותר קשה ממה שכתבו [שגח כט, ז] בשפופרת על פי הנר דאסור דלמא אחי לאסתפקוי ממנו והיינו מפני שימחה הכיצוי אחר כך, שאינו מכחיש אור הנר כלל עכשיו שהרי הנר לעולם מלא שמן כי מהשפופרת מטפטף תמיד לאור הנר אף אם יסתפק מעט משמן ששפופרת אינו מכחיש מאור הנר, אלא הטעם משום דגרס מהר כיצוי בזה, דהשמן והפחילה שניהם גורמים הדליקה והממעט מאחד מהם ממהר כיצוי, ואסור

ערך להם להרחיק"ש

סיף ב ואסור וכו'. מותר לכסות האש בעפר בליה כדי שימלאו למחר, ומיוס טוב לחזירו יש אוסרין: [בגוף] [בשמוציאה מיד הוא מכבה]. ועיין [ערך נחם] סימן תקצ"ב על דין ב'. אבל מותר לשים בה פחילות הרבה כדי שחכמה מהר, דכולה הדלקה היא:

באר היטב

מכבה, ט"ו [ס"ק ד] ע"ש: (ו) פתיחות. והוא הדין דמותר לכפול נר של שעה כדי שישרף במהרה, עיין סעיף ט', [מ"א ס"ק ו]. וכן מותר להטות הנר של שעה האש למטה קצת כדי שיחך השעה ויחזירו למעלה וכן יעשה פעמים הרבה כדי שצמחורה ישרוף כל הנר, וכן בנר של חלב מותר, אף על פי שגרס כיצוי על ידי גוף הנר מכל מקום מותר, דעל ידי הטייה זו הוא מצעיר טפי ודמי למרבה בפחילות, ט"ז [ס"ק ו] ע"ש. (אבל בספר אליה רבה ס"ק ט חולק עליו ואוסר, ע"ש, הגא"א). אסור לתמס נר של שעה לדבקו במנורה משום דהוי ממנה, כמו שכתבו סימן שי"ד. וכמו כן בספר הזכרונות דאסור ליגע בשעה שחמא ימרח, כנסת הגדולה סימן שי"ד. וכמו המ"א [שם] ולי נראה דכשמדביקו במנורה לא הוי מירוח, דממרח תולדה

(ב) בפתחו. והב"ח [עמוד אה ד"ה כחז] כתב דמותר לכפות הכלי על פי הנר, וכן פסק הב"ח [ס"ק ז] דמן הדין מותר לכבות אלא שאין מורין כן. ע"ש: (ג) מותר. ומכל מקום לא יכבה ממש אלא ישליכנה לחוץ, הרא"ש ובי"ח, ועיין סימן תקצ"ב סעיף ב', [מ"א ס"ק ג]: (ד) מקום. אבל אם יכול לאכול אפילו בצית העכו"ם אסור לכבות. ונראה לי שהוא הדין כשישרפו כלי האכילה ואין לו כלים אחרים מותר לכבות, מ"א [ס"ק ד]. ועיין לעיל סימן של"ד סעיף כ"ו [בהגה] דמנוחל דכומן הוה שאנו שרויים בין העכו"ם יש חשש סכנה נפשות מותר לכבות אפילו בשבת, ע"ש: (ה) להרחיק. זה מיייר שיאשר כך ולא יחזור ויטה אלו השמן. ונראה לי מזה באל מטה וממשיך השמן קצת מן הפחילה כדי שיוכלו לאחוז בפחילה ולהוציאה קצת

שכ"ס סעיף ל"ג) לענין גונח, ובשו"ע התניא (סעיף י"ט) דכל מלאכה מותר בשינוי במצטער הרבה עיי"ש.

דיבוק אי הוי ממרח

76 (ז) כתב המג"א (סי' מקי"ד ס"ק ו') וז"ל אסור לחמם נר שעה לדבוק במנורה, משום דהוי ממרח וכו' וכתוב בס' הזכרונות דאסור ליגע בשעה שמא ימרח (כנסת הגדולה סי' ש"ז), ולי נראה דכשמדבוק במנורה לא הוי מירוח, דממרח תולדה דממחק, ואם אינו משפשפו לא הוי מירוח, אלא דאסור לידבק [הנר שעה להמנורה] גזירה שמא ימרח [ר"ל ישפשפון] וכדאיתא במתני' (שנה קמ"ו ע"ה) אבל מותר לטלטל [וליגע בשעה] דלא גזרינן שמא ימרח [בכהאי גוונא] עכ"ל. ומבואר דהמג"א חולק על דברי הס' הזכרונות שאוסר לטלטל נר שעה, וכתב דמותר לטלטלו.

וכן חולק נמי על מה שכתב הכנסת הגדולה דדיבוק הנר להמנורה הוי ממרח, וס"ל דהוי רק גזירה שמא ימרח. ונראה דודאי אם מחמם נר שעה ובעת שמדבוק להמנורה מדביקו בחוזק כדי להשוות שולי הנר שידבק היטב למקום הנחתו, זה עצמו חשיב כמו שפשוף, ויש בה משום מירוח. ומחלוקת המג"א והכנסת הגדולה היא באופן דשולי הנר חלקה, ורק מדביקו להמנורה להעמידו שם, דשיטת כנסת הגדולה דבזה נמי איכא משום מירוח, דדיבוק עצמו חשיב מירוח, ועל זה חולק המג"א וס"ל דאין בזה אלא משום גזירה שמא ישפשף, והשפשוף והחלקה היא המירוח.

ולבאוריה יש לעיין בדעת המג"א ממאי דאיתא בשו"ע (סי' ש"ד סי"ה) בסותם נקב החבית בשעה, דמשמע שם דאסור ליתן שעה בפי הנקב אף בלא דיבוק כלל,

דתיישנין שמא ימרח, ולדעת המג"א הרי לא גזרינן אלא אם מדבק ולא בניגיעה או בהנחה בעלמא. וכבר העיר בזה בתהלה לדוד (סי' שכ"ס ס"ק מ"ה) והעלה לחלק, דודאי אם יש לו צורך במירוח כגון שרוצה לסתום נקב חבית בשעה, אף בהנחה בעלמא אסרו חז"ל שמא ימרח, אבל באין לו צורך שימרח כמו בהנחת הנר במנורה, בזה לא גזרו בו שמא ימרח אלא כשמדביק הנר, דאז שכיח דישפשף בהנר כדי להדביקו ויעמוד שם כראוי אבל בהנחה בעלמא לא גזרו.

ועי' בטו"ז (סי' ש"ס סק"י) דמדבריו משמע דאם מדבק בצק בחוזק לכיסוי הכלי אזי יש בו איסור מירוח, דדיבוק עצמו הוה מירוח, וכן כתבו הפמ"ג (מ"ו סס) והמחצית השקל (סס ס"ק כ"ג) בשיטת הטו"ז, וא"כ חזינן דס"ל להטו"ז כשיטת ספר הזכרונות הנ"ל, דדיבוק עצמו הוי מירוח. מיהו אפשר דהתם כיון שצריך לדבוק בחוזק כדי שלא יתקרר הקדירה, צריך שישפשף וימחק היטיב כדי שידבק אל הקדירה, ובזה אף להמג"א הוי ממחק.

מירוח באוכלין

78 (ח) כתב במרדכי (סס פ' כלל גדול סי' סס"ז) אהא דאמרינן בגמרא (סס ע"ה ע"ז) רבא אמר אין עיבוד באוכלין מכאן אומר העולם וכו' [מאכל] של תפוחים מותר להחליקם, ואין בהם משום ממחק, שאין עיבוד באוכלין, [כלומר דכמו שאין עיבוד באוכלין, כמו כן לענין מלאכת ממחק, דשניהם היה במשכן בעור תחש, ולא באוכל] אבל מ"מ אין זו ראייה דנוכל לומר וכו' דמדרבנן יש עיבוד מדקאמר לקמן (ק"ט ע"ז) אין עושין הילמי [מי מלח, דמיחזי כמעבד] וכו' מ"מ יש להתיר [ממרח באוכלין] משום דנאכלות כמו שהן בלא חליקה והמחמיר תבא עליו ברכה עכת"ד.

והרמ"א (סי' שכ"א) לדינא, וד' דבריו דמדברי המר לאכלו בלא מירוח דיש עיבוד באוכלי אבל מותר למרח ה הריקן, והוא הדין ומשמע דבכהאי גוון גם כן ליכא. והפמ"ג (סי' נפמ"ג) ביאר ז' כדי שיבלע ואינו המירוח לא שייך ע"ש, ונראה לבאר המג"א דעיקר המיר המתמרח בעין וכוון דדוקא אם עושה פ' היה עושה בכהאי משום ממרח, משו להחמיר עכ"פ ותב' כוונתו במה שממו אלא שרוצה שיגיע או למרחו על ה בממרח שעה וכד' וא"כ ודאי דבאוכלי בזה משום ממרח כ

ובזה מיושב מה נה"ל ד"ה מע פסיק רישא אסור: (סי' ש"ד ס"ק ה'), כוונת המג"א דלא גוונא, שאינו רוצו אלא כוונת מירוחו ש

ולפי זה נראה דא בלא מירוח

ספר ט"ז מלאכות - >
הר"ל ל' תיבת קמח גולמאן ט"ז"א

רק ע"י מירוח על גבי דבר אחר, אף על פי כן מותר למרחו על גבי לחם אם נבלע כולו בלחם, כיון דאין שם ממרח על זה כלל, רק אם נשאר חמאה בעין על הלחם ורוצה שיהא מירוחה בשוה, יש בזה משום מירוח מדרבנן.

נמצא יש ג' סוגים ממרח באוכל, (א) מאכל שאי אפשר לאכלו בלא מירוח, כגון מרקחת טשאקלאד שמושחין ומכסה בהם כיסנין מזונות, דאין דרך לאוכלו [השאקאלאד] אלא ע"י מירוח על גבי דבר אחר, בזה אסור מדרבנן למרחו. (ב) מאכל בלא מירוח כגון תפוחי אדמה ועפיל פלאדין, ודרך למרחו [כ"ה לשון רמ"א שדרכו למרחו] קודם האכילה על גבי הקערה וכדומה, יש בזה משום תבא עליו ברכה שלא להחליקו. (ג) ואם אינו מכויץ במה שממרחו להחליקו, רק שיגיע המאכל למקום הריקן, כגון חמאה ושאר דברים שממרחים על פת מותר לתתלה.

להשתמש בכלי המיוחד לקבץ האוכל הנקרא סקאפ

ונראה דאותו כלי המיוחד לקבץ האוכל (הנקרא סקאפ) אם כוונתו להחליק האוכל יש בזה, משום המחמיר [שלא להשתמש על ידו] תבא עליו ברכה, אבל אם כל כוונתו רק לידע כמות המאכל שיתן בהקערה לפני המסובים, אזי דומה לדין הג' שביארנו דאין בזה כלל איסור מירוח.

ממרח סמוך לאכילה

ועי' בפמ"ג (סי' שכ"א ס"ק כ"ט) שכתב דהיכי דיש משום ממרח באוכל, אסור אף סמוך לאותה סעודה, ואף דמצינו מלאכת בורר מותר אין לדמות מלאכות זו לזו, (ודלא כמו שכתב בתולדות שמואל אות ט' להתיר).

והרמ"א (סי' שכ"א סי"ט) הביא דברי המרדכי לדינא, והוסיף המג"א (ס"ק כ"ט) על דבריו דמדברי המרדכי משמע דאם אי אפשר לאכלו בלא מירוח אסור עכ"פ מדרבנן, כמו דיש עיבוד באוכלין מדרבנן, ומסיים המג"א אבל מותר למרח תפוחים ששייבו גם למקום הריקן, והוא הדין למרחו על הלחם עכ"ד. ומשמע דבכהאי גוונא אפילו תבא עליו ברכה גם כן ליכא. והפמ"ג (א"א ס"ק כ"ט, כן נראה להגיה בפמ"ג) ביאר דהמג"א לשיטתיה דבממרח כדי שיבלע ואינו חפץ שישאר בעין אחר המירוח לא שייך מירוח כלל וכנ"ל (אומ ו') ע"ש, ונראה לבאר כוונת הפמ"ג, דכיון דדעת המג"א דעיקר המירוח הוא דוקא כשישאר דבר המתמרח בעין וכוונתו להחליק פניה, לכן ס"ל דדוקא אם עושה פעולה להחליק האוכל, ואם היה עושה בכהאי גוונא בשעוה היה חייב משום ממרח, משום הכי בממרח אוכלין יש להחמיר עכ"פ ותבא עליו ברכה. אבל אם אין כוונתו במה שממרח האוכל להחליק פניה, אלא שרוצה שיגיע למקום הריקן ע"י המירוח או למרחו על הלחם, א"כ בכה"ג אפילו בממרח שעוה וכדומה לא שייך בהו ממרח, וא"כ ודאי דבאוכלין כה"ג מותר למרחו, וליכא בזה משום ממרח כלל ואף להחמיר אינו צריך.

ובזה מיושב מה שהעיר במשנה ברורה (שס זכ"ל ד"ה מע"ב) על דברי המג"א, דהלא פסיק רישא אסור אף בדרבנן כמבואר במג"א (סי' ט"ז ס"ק ה'), אבל לפי דברינו אתי שפיר כוונת המג"א דלא הוי מירוח כלל בכהאי גוונא, שאינו רוצה להחליקו ולהשוות פניה אלא כוונת מירוחו שיגיע לכל מקום, או באופן שיבלע שם.

ולפי זה נראה דאף במאכל שאי אפשר לאכלו בלא מירוח כגון חמאה דדרך לאוכלו

ירי לא
בהנחה
ש"כ"ט
יו צורך
שעוה,
ימרח,
נת הנר
ז אלא
נר כדי
בהנחה

משמע
לי אזי
מירוח,
קל (שס)
דס"ל
הדיבור
ז כיון
קדירה,
בק אל
זק.

שס"ב
ה ע"ב
אומר
מותר
עיבוד
אוכלין,
ם היה
מ אין
עיבוד
מי [מי
להתיר
ו שהן
צכת"ד.

מירוח אוכלין שאינו עומד לאכילה

ט) ואף שנתבאר דאין מירוח באוכלים מן התורה כתב האלי" רבה (סי' ט"ז ס"ק י"ז) לענין לסתום נקב החבית בשומן וחלב, דינו כשעוה ואית בהו ממרח מדאורייתא ומובא במשנה ברורה (שס נה"ל סס) דאף דלכולי עלמא אין ממרח באוכלין, היינו דוקא בממרח האוכל עצמו, אבל אם סותם בהאוכל נקב חבית וממרחו מלמעלה שייך בו ממרח מה"ת עכ"ד. וכבר הארכנו לעיל בדברינו (מלאכת לוגע לוח י"ג) ביסוד זה דכל מלאכות דאמרינן דלא שייך באוכלין, נשתנה דינו אם אינו עומד לאכילה ומשתמש לצורך אחר שם מלאכה עלה.

ובתולדות שמואל (לוח ט') כתב לבאר מה שכתב הטו"ו (סי' ט"ז ס"ק י"ז) דמדבק בצק לכיסוי קדירה הוי מירוח מה"ת ע"ש, ולכאורה הא אין מירוח באוכלין וכתב דשאני בצק שאינו נאכל כמות שהיא חי אין עליו שם אוכל ע"ש, ולפי דברינו אין צריכים לזה דאף באוכל גמור הראוי לאכילה כמות

שהיא, יש בו משום מירוח בשבת אם אין תיקון המירוח לצורך אכילה, אלא משתמש בהאוכל לצורך דברים אחרים, וא"כ אם עושה כיסוי לקדירה בבצק שפיר שייך בהו מירוח. וע"י עוד חידושי חתם סופר (שנח ע"ג ע"צ מור"ה מפסק) מה שכתב ליישב שיטת ר"ת (שס נמוס') דס"ל דחולב בהמה בשבת חייב משום ממחק דדי הבהמה, היינו משום דס"ל לר"ת דלאו שם אוכל על הבהמה, וחייב משום מחליק ומשוה דדי הבהמה מקום מוצא החלב עיי"ש.

מירוח פינאט באטער על מקום שעקצו צרעה, משיחת שיניים על שמה המכה

ומינה הלכתא רבתא לשבתא לענין מירוח אגוז שחוק [פינאט באטער] שנותנין לרפואה על מקום שעקצו צרעה, יש בו מירוח מה"ת, אף שהוא אוכל הראויה לאכילה, וכל שכן בנותן לרפואה משיחת שיניים וממרחו על שטח המכה דוודאי הוי מירוח דין תורה. ובמקום שמצטער הרבה יתן את הרפואה כלאחר יד, כמו דאיתא בש"ע (סי' שכ"ט סעיף ל"ג) לענין גונח בשבת, (וכנ"ל סוף לוח ו').

המחתך

מלאכת מחתך

כ) במתני' (שנח ע"ג ע"א) במנין ל"ט מלאכות איתא המחתכו, ופירש"י מקצעו ומחתכו לרצועות וסנדלים ע"כ. ונראה לומר דמלאכת מחתך חייב אף שלא נגמר תיקון דבר הנחתך ע"י החיתוך, כמו מחתך העור לצורך עשיית מנעלים דעדיין לא נגמר תיקונו הצריך

לו בהחיתוך עצמו דהרי צריך לתפרו, מ"מ זהו המלאכה מה שמחתכו למדתו הידועה. וכל שכן אם ע"י שמחתכו כבר נגמר וראוי להשתמש בדבר הנחתך כמו שהוא, ואז חייב גם משום מכה בפטיש, וכדאיתא במתני' (צ"ה ל"ג ע"ג) אין קורעין את הנייר לצלות עליו, ומבואר בגמרא שם דאיסורו משום תיקון כלי

ומכה בפטיש, שנח פכ"ג הל' ו' ראוי להכניס בו נעשה הו

מ כתב הרמז העור שיתכוין למדה בכוונה שהוא הפסד, או בלא כמשחק הרי זו (שנח ע"ד ע"ג) [מחתך עצים קפיד אמישחת

וגרר מקפיד ו (צ"ה טס הנייר לצלות ע כלי וכנ"ל (לוח ליכא בה גם כ חשיב מקפיד מדה מצומצם דוקא, וכמו כי סנדלים, דצרי הרגל, אבל א מצומצם, רק ביותר, לאו בקורע נייר לקרעו למדה יותר מדאי מלאכת מחת בפטיש ותיקו לקרוע הנייר ורוחב של ומקפיד שיהא ח

סל אורות (דס"ז ע"ד). ע"ש. או המחליק כלונסאות שיהיו ראשיהן שוין (שבת עה:). וכן המשפסף כלי כסף בגרתקון ההחליקו. (שבת ג.) וכל כיו"ב. וע"ע באור זרוע (הל' שבת סי' עד). ע"ש. והענין השני, כשממרח רטיה או שעוה או זפת וכיוצא בהן מדברים המתמרחים עד שיחליק פניהם חייב משום ממחק. (לשון הרמב"ם פ"א משבת ה"ו). ובזה הוא שמתנה המג"א שצריך שתהיה כוונתו למרח הדבר ע"ג חבירו, אבל אם רוצה שיבלע ויעלם לגמרי לא שייך בכה"ג מירות. ולפ"ז אין זה ענין להשפף העור בין העמודים. וחי"ב. ומעתה נראה שדברי המג"א והאחרונים שעמו שייכים גם לני"ד. דהממרח משחת שינים אין כוונתו אלא לנקות השינים ולצחצחן. ובכה"ג לא חשיב מירוח כלל ומשרא שרי.

ג) ולכאורה יש להעיר עוד בזה, ובתחלה נביא מ"ש הרמ"א (סי' שכו סי'), שאסור לרחוץ בבורית שקורין זיף והו"ל גולה. ע"כ. ולכא"ו קי דאמאי הוצרך הרמ"א לטעם גולה, ולא אסר מטעם איסור ממרח תולדה דממחק. וכמו שראיתי כן להמעשה רוקח (פכ"ב מה' שבת ה"ג) שכו' שהרוחץ בבורית בשבת הרי הוא ממרח וממחק בהכרח. והוא אב מלאכה. ופסיק רישיה דניחא ליה. וכ"כ הפוסקים. ע"כ. וביותר יש להעיר ע"ד המג"א (סי' שכו ס"ק יא) שכו' שיש מתירין בזה, דדוקא בברד ושלג שעומדים למשקים הוי גולה, משא"כ בבורית. שלטי הגבורים. ע"כ. ולא העיר כלל מדין ממרח. ולכא"ו י"ל דה"ט משום דלא חשיב ממרח אלא כשצריך לאותו דבר שמחליקו וממחקו כגון שעוה שע"פ הנקב וכיו"ב, אבל כאן הרי מה שממחה על ידו אינו צריך לו ואינו רוצה בקיומו, שאינו בא אלא לגקוין כפיו. וזכעין מ"ש המג"א (סי' שטו ס"ק כד) הנ"ל, ומה שמהמחה ומשפסף מגוף הסבון, הרי אינו מתכוין לזה כלל. ואין לומר דהוי פסיק רישיה (וכמ"ש המעשה רוקח הנ"ל), ד"ל דמדי למ"ש הרמב"ם (פ"ב מה' שבת ה"ב), המכבה גחלת של מתכת פטור, ואם נתכוון לצרף חייב.

וכי ה"ה, שדעת רבינו שכל שאינו מתכוין לצרף אין ראוי לומר בו דהוי פסיק רישיה וחייב, מפני שכשהוא מתכוין הוא עושה מלאכה, וכשאינו מתכוין אין בו מלאכה כלל, שהרי אינו רוצה לעשות ממנו כלי. ודמי למש"כ בפ"א שכל שאינו קוטם הקיסם לחצות בו שיניה, אע"פ שראוי לכך בקטימתו, פטור לכ"ע. ע"ש. וה"נ כיון שאין לו צורך להחליק הסבון ואינו מתכוין לכך מותר. ומיהו נראה לחלק דשאני התם לענין עשיית כלי כל שאינו מתכוין אין כאן עשיית כלי, אבל בזה הו"ל ככל פסיק רישיה, שאע"פ שאין רצונו אלא במה שמתמחה על ידו, כיון שבהכרח מתמחה הסבון ונעשה חלק ע"י. יש בו משום ממחק, וכדאשכחן בשבת (עד:). הממרט את הכנף חייב משום ממחק. ופרש"י, והמורטו, לצד זנבו שהוא קשה, שממרט השער מכאן ומכאן, ומשליך הקנה ונותן השיער בכר ובכסת. ע"כ. הרי שאע"פ שעיקר כוונת מריטתו לצורך השיער, כיון שע"י מתמחה הקנה חייב משום ממחק, והן אמת דהריטב"א שם הקשה על רש"י, דהא הוי מלאכה שא"צ לגופה שהרי אינו צריך למחק הקנה כלל, ופירש דמירי שצריך לקנה לעשיית כובעים. וכ"כ סל אורות (דס"ז ע"ד). וכ"כ ר' פריץ בסמ"ק (סי' רפ.). וה"ל המאירי, והמורט, והוא שאחר שקטם סביב קנה הנוצה כרצונו, מורט בידו כל הנשאר כדי שישאר הקנה בלא נוצה לארוג ממנו כובעים, חייב משום ממחק, שהוא מכיון להחליק הנוצה עד שתהיה ראויה לכובע. ע"כ. וע"ע בנושמת אדם (כלל לה סי' ב) שהעמיס פירוש זה גם בכונת רש"י. ע"ש. ומ"מ נראה דכשממרט לצורך השיער נמי הוי מיהא מלאכה שא"צ לגופה, דאיסורא מיהא איכא. וכמ"ש הריטב"א. ועמ"ש (בסימן הקודם אות ז) אם בכל מלאכות שייך לומר הסבר ה"ה הנ"ל דכשאינו מתכוין לא הויא מלאכה כלל. (ועי' משנ"ב בשער הציון סי' שכח

ראיתי לרבינו אברהם בן הרמב"ם בשו"ת ברכת אברהם (ליק תרי"ב, סי' יט עמוד לב) שנשאל בזה מרי דניאל הבבלי דהא הוי פסיק רישיה. והשיב, ולענין ב' שערות עיקרן מאדים וראשון משחר. אע"ג דקושיא היא, איכא לפרוקי דכוונת הגזוז לקוץ השער מעיקרו, וזה הואיל ואין כוונתו אלא לקוץ הראש המשחיר בלבד, ולא לגזוז השער מעיקרו, משהו הו"ל דשא"מ ומותר, שאפשר שכשיגזוז אותו, שכתרו מעיקרו, ואפשר שלא יכרת אלא ראשן בלבד. ומשהו גזוזן במספרים ואינו חושש וכו'. עכ"ל. ולפ"ז אין לנו הכרח להרחיב גבול הסבר ה"ה לשאר מלאכות, וכן משמע בסי' ישועות יעקב (סי' תקיט ס"ב) שיש לחלק בין מלאכת תיקון כלי, דבהא שייכא סברת ה"ה, לשאר מלאכות דכפ"ר חייב, ע"ש, וכ"כ בשו"ת ערוגת הכושם (חאו"ח סי' פד) ברם הגאון מהר"ם בנעט בסי' מגן אבות. ע"ש. ולפ"ז נסתלקו קושיות הרב שונה הלכות (דמ"ב ע"ג) שהפליא עצה הגדיל תושיה להקשות על ה"ה מכמה דוכתי. ע"ש. ברם כל קבל דנא אנכי הרואה בתשו' הרדב"ז בלשונות הרמב"ם ח"ב (סי' קמט) דנקיט לסברת ה"ה גם לענין מלאכת גזוז, וכן מצאתי בלחם יהודה עייאש (דכ"ו סע"א) בשם, הגאון מהר"ח אבולעפיא ז"ל דס"ל סברת ה"ה בשאר מלאכות. ע"ש. וכ"כ מהר"א יצחקי בשו"ת זרע אברהם ח"ב (האה"ע סי' א ד"ב ע"א). ע"ש. ועי' בשו"ת נחלת בנימין (סי' ע), בקושיה המרכבת המשנה בע"ז (יב). נתפורו לו מעותיו לפני ע"ז דאי לאו משום מראית העין היה מותר לשחות וליתלו, ואמאי לא נאסר משום פסיק רישיה. ות"י ע"פ סברת ה"ה דכשאינו מתכוין אין כאן איסור כלל גם בפ"ר. ע"ש. וי"ל. ועמ"ש בשו"ת מחזה אברהם (חאו"ח סי' ס) בד"ה עוד, ש"ל דאף לה"ה איסורא דרבנן מיהא איכא. ע"ש. אך אין כן דעת מרן הב"י (סי' שיח) ועוד אחריו. ובמק"א כתבנו בזה, ועי' בשו"ת לבושי מרדכי (מהדו' בתרא סי' צט). ודו"ק. L

ג) וראיתי בשו"ת גנת ורדים (כלל ג סי' יד) שהביא דברי הרמ"א שאסר לרחוץ בבורית שקורין זיף משום גולה, וכתב ע"ז, ושאלתי מחכמי האשכנזים פירוש זה ואמרו לי שהוא הסאבון, ולפי שיש במקומותינו שני מיני סאבון, יש שהוא קשה כאבנים ויש שהוא עב ומסומך כדבש וזיפים. (ע' סוטה (מה:). ופרש"י שם). חקרתי ושאלתי ע"ז לחכמי האשכנזים, ואמרו לי כי בארצותם הסאבון קשה כאבנים, וזה הסאבון שהוא רק כדבש אינו מצוי ביניהם, וכיון שדרך הסאבון להיות כגבשושית שאין פניו חלקים רק עולה ויורד, וע"י שרוחצים בו מתמחה והולך ונעשים פניו חלקים. והנה המחליק פני הדבר יש בו משום ממחק וממרח וכמ"ש הרמ"א (סי' שכא) שיש להחמיר שלא להחליק פני האוכל, וא"כ יותר היה לנו לחוש בסאבון לאיסור ממרח דהוי חשש מלאכה דאו', יותר מחשש איסור גולה, שאינו אלא איסור קל מדרבנן בעלמא. וגראה דה"ט לפי שעיקר דין מלאכה שא"צ לגופה במחלוקת שנויה יש מתירין ויש אוסרין, ועד כאן לא אסרו אלא כשמכוין להדיא לעשות אותה מלאכה, רק שא"צ לגופה של מלאכה ההיא בעצמה שכל צרכו הוא בשביל דבר אחר. הלא"ה שרי, וכהא שכו' הרמב"ם (פ"א משבת ה"כ) שהצד דברים שיש במינם ניצוד אפי' שלא לצורך חייב דמלאכה שא"צ לגופה חייב. ושם (הכ"ד) שהצד חגבים ויתושים וכיו"ב פטור שאין במינם ניצוד. ונראה שבהיותו דבדר ב' תנאים אלו, שאין במינו ניצוד וגם שאינו מתכוין לצוד אין להחמיר כלל, כיון שאפי' יתכוין לצידה אין שם איסור אלא חומרא בעלמא, א"כ כשהיה נוסף שם שא"צ לגופה של צידה יהיה מותר לגמרי, ויצטרף לזה שבועיקר משאצ"ג יש מחירין לגמרי, דסברי דהיינו הך דר"ש דס"ל דדבר שאינו מתכוין שרי, ונקטינן כוותיה, ועלה בידינו שאין בסאבון איסור מטעם ממרח. ע"כ. והמיהני דנראה דאשתמיטתיה מחלוקת הפוסקים באו"ח (סי' שטו

ש"ת יביע חו"ח חלק ב
בר"ל ל' ז' וק"ג י' פ"ו כ"ח

הרמ"א שם, ומשמע דאף להטור אם הוא באופן שניצוד לגמרי שא"א לברוח כשיפתח הדלת לאחר מכאן. אסור. ואע"פ שאין במינו ניצוד. וא"כ במקום שבה הגו"ר להוכיח להיות. משם ראי' להיפך. ועוד שלפני"ד יש מקום לומר דברחיצה בסאבון שיש בו גבשושית ועולים ויורדים בו, כנידון הגנת ורדים הנ"ל, יש חשש איסור ממחוק מן התורה. שע"י שרוחץ בו הוא מחליקו היטב ונזח יותר לרחיצה פעם אחרת. ואע"פ שאינו מתכוין הו"ל פסיק רישיה דניחא ליה דחייב מה"ת. וכמבואר בשבת (עה. קג.). ע"ש. וכדברי המעשה רוקח הנ"ל. ואפי' היכא דלא איכפת ליה בחיובו ומירווחו, שנוי הדבר במחלוקת רש"י ותוס' (שבת עה.), דלרש"י חייב, ולהתוס' פטור, ועכ"פ איסורא מיהא איכא. ובאמת שגם בכ"ז דלא ניחא ליה דעת רוב הפוסקים דאסור מדרבנן. ודלא כהערוך. וכדעת התוס' (שבת קג.). וכן פסק מרן בש"ע (סי' שכ ס"ח) לאסור פ"ד דלא ניה"ל. ובסבון שיש בו גבשושית מסתברא דהו"ל דניח"ל דחייב. ואפי' את"ל דהו"ל מלאכה שא"צ לגופה, דדמי לחופר גומא וא"צ אלא לעפרה, דמה התם הוא עושה מלאכת החפירה אלא שהוא צריך רק לעפר הניטל ממנה. ה"נ כשמשפשף ידיו בסבון אינו צריך אלא להחלק המתמחה ע"ג ידיו שבלעדיו לא יוכל לנקותם. והו"ל משאצ"ל במלאכת מחוק. (ומיהו הכא חזיר טפי, דהתם אפי' למ"ד משאצ"ל חייב. מודה בחופר גומא דפטור. משום דהו"ל מקלקל. וכמ"ש בשבת (עג:). וע"ע (שבת קה:). ע"ש. אבל הכא הא חשיב כמתקן.) מ"מ לכ"ע מיהא איסורא מיהא איכא. ודלא כמ"ש הגנת ורדים בראש דבריו: "שיש מחלוקת במשאצ"ל יש מתירין ויש אוסרין". דמעולם לא נמצא מתירין במשאצ"ל. והמחלוקת היא רק שיש מהייבין ויש פוטריין. ויש להעיר ביתר שאת עמ"ש הגו"ר בסוף דבריו. שיש לצרף בזה שיש מתירין לגמרי במשאצ"ל. דסברי דהיינו הך דר"ש דדשא"מ מותר, ונקטינן כותיה. ע"כ. ובמחכ"ת דבריו אלו תמוהים מאד, שהרי פשוט שאין ענין של דשא"מ למשאצ"ל, ורב המרחק ביניהם. וכמבואר בשבת (מב.) בדשא"מ ס"ל כר"ש במשאצ"ל ס"ל כר"י. וע"ע בתוס' שם. הרי דבי' ענינים נפרדים הם. ובשבת (צד:) אימור דפטור ר"ש במשאצ"ל מחיוב חטאת, איסורא דרבנן מיהא איכא. וכן מתבאר שם (קכא:). וע"ע בתוס' שבת (קז.) ד"ה וממאי. ובתוס' סנהדרין (פה.) ד"ה ור"ש. ע"ש. איברא דאשכחן בכריתות (כ:) ת"ק ס"ל כר"ש דדשא"מ פטור, והתם משאצ"ל היא. כבר הסבירו התוס' שם, ובשבת (מא:). דלרבותא דר"י נקט הכי דאפי' בדשא"מ חייב במשאצ"ל. ע"ש. והרי כל כיבוי דליקה הוא משאצ"ל. וכמ"ש בפרש"י (שבת ל.) ובתוס' שבת (מו סע"ב). ובמאירי שבת (כט:). ובהר"ן פ' הבית (שבת קמה.) וע"ע בהר"ן פ' המצניע (צד:). ובשו"ת מהר"י קולון (שרש קלז). ע"ש. ובכל זאת לא נשמע מעולם מי שיאמר שמותר ח"ו לכבות דליקה בשבת במקום הפסד ממוזן בלבד. ואפי' לומר לעכו"ם לכבות אסור משמנה שלימה שנינו (שבת קכא.) נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה וכו'. ואע"ג דהו"ל שבות דשבות במקום הפסד גדול. החמירו במשאצ"ל דהו"ל כעין דאורייתא. וכמ"ש הר"ן (שבת קמה.). וכ"כ התוס' (שבת מו:). וע"ע בתוס' בכורות (כה.) בד"ה דהוה ליה. ע"ש. וע"י בכ"מ (פ"א מה' שבת ה"ז). ובשו"ת מהר"ם אלשקר (סי' קד) הפרש שבוין פ"ר למשאצ"ל. ואכמ"ל. צ"א ולמד מ"ש הפני יהושע (שבת מו:) בתד"ה דכל היכא דמכיון וכו', שנראה לו דהא דשמעינן לר"ש דס"ל מלאכה שא"צ לגופה פטור עליה. היינו דוקא מחיוב חטאת. כיון דליכא איסור סקילה במזיד. דקרא דכל העושה בו מלאכה יומת נסמך למלאכת המשכן דכתוב ביה מלאכת מחשבת. וכדאיתא בחגיגה (י.) דמה"ט קרי לה כהררים התלויים בשערה. אבל מ"מ מודה ר"ש דאסור מדאורייתא

ומשיב קמא (ח"ב סי' סב) סוף ד"ה אמנם, דמשאצ"ל אסורה מה"ת. אלא שו"ל דנקט הכי לר"י הרמב"ם דמחייב במשאצ"ל. ובאמת אין זה דעת רוב הפוסקים. ועי' בקונט' פלפלא חריפתא שנדפס בסוף תשרי ה"ר"ן (ע' משאצ"ל) שכו', דהא דק"ל לפטור במשאצ"ל. היינו מחיוב חטאת. אבל אכתי (ע' משאצ"ל) שכו', דהא דק"ל לפטור במשאצ"ל. היינו בשמים (סי' רסה.). ע"כ. ואין הספר עצי בשמים נמצא אתה הראת לדעת כמה גבהו דרכי הפני יהושע הנ"ל מדרכיו של הגו"ר בזה. מן הקצה אל הקצה. ולכאורה אמרתי להביא ראיה להפני יהושע. כי הנה בפסחים (סה.) המכבד והמרבץ והרודה חלות דבש שגג בשבת חייב חטאת וכו'. דברי ר' אליעזר. והכ"א אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות. וכי התוס' על כרחיך לאו פסיק רישיה הוא. דבפ"ד לא הוה שרי ר"ש לכתחלה. כדמסיק בשבת (צה.). ותימה לר"י דאי"כ אמאי מחייב ר"א כיון שיכול להיות בלא גומות. ודוחק לומר דפליגי אי הוי פ"ד או לא. ונראה לר"י דבהא פליגי דר"א סבר דסתם מכבד ומרבץ מתכוין להשוות גומות. ואע"פ שא"צ להשוות גומות, "מחייב לר' יהודה", הואיל והשוה גומות לבסוף. ורבנן סברי דאינו מתכוין אלא לכבד ולרבץ בעלמא וליכא אלא שבות. עכ"ל. וכי המהרש"א, דדוקא לר' יהודה דמחייב במשאצ"ל חייב כאן, אבל לר"ש דפטור במשאצ"ל ה"נ פטור כיון שא"צ להשוות גומות. ע"ש. והקשה ע"ז הגאון רעק"א בחידושי, דלפ"ז מנא להו להתוס' דרבנן פליגי במציאות עם ר"א וס"ל שאינו מכויף, דילמא ס"ל כר"א דמתכוין הוא. אלא דס"ל כר"ש דמשאצ"ל אסור, רק מדרבנן. וממילא גם לדידן אסור. והי' יאיר עיני. עכ"ל. ולפ"ד הפני יהושע הנ"ל נחא, דמכיון דמשאצ"ל יש בה איסור תורה, אם איתא דס"ל לרבנן נמי דמתכוין הוא, איך אמרו שאינו אלא משום שבות. א"ו דס"ל דלא מכויף כלל לגומות. ומ"מ יד הדוחה נטויה, וכמ"ש בחי' הרש"ש שם. ובסי' אמרי בינה (דיני שבת ס"ס לב.). ובשו"ת תורת רפאל (סי' מד) בד"ה מיהו אע"פ. ע"ש. ודו"ק.

ומיהו כד דייקנן פורתא נראה שדברי הפני נסתרים מכמה דוכתי. (א) בביצה (ה.) והא קעביד כתישה. בעפר תיחוח. והא קעביד גומא. כר"י אבא דאר"א החופר גומא בשבת וא"צ אלא לעפרה פטור. ובתוס' שם, וה"ט דהוי משאצ"ל דפטור עליה. וא"ת והא פטור אבל אסור לכתחלה. וי"ל דמשום שמחת יו"ט מותר אפי' לכתחלה. ע"ש. ואם איתא לר' הפני דמשאצ"ל אסורה עכ"פ מה"ת, היכי שרו ליה רבנן משום שמחת יו"ט. ואין לומר דשאני גבי יו"ט דאיסור בגין דמותר לגבן ביו"ט מן התורה וכו', א"כ נפל ביתו ביו"ט יהא מותר לבנותו. דמתוך שהותר בגין לצורך, דמגבן הוי משום בונה. הותר נמי שלא לצורך. ובלבד שיהא צורך היום לאכול בתוכו שלא יכנו שרב ושמש. וי"ל דאסור מדרבנן דהוי עובדא דחול כי היכי דאסורין שחינה והרקדה ביו"ט. עכ"ל. והואיל והחופר גומא בבית חייב משום בונה, ביו"ט הו"ל איסורא דרבנן התירו משום שמחת יו"ט. ז"א. דהא הש"ס קאי אמתני דתנן ומודים (ב"ש וב"ה) שאם שחט שיהפוך בדקר ויכסה, ואמרינן דהוי משאצ"ל. ולב"ש הא לית להו "מתוך". כדאיתא (בביצה יב.). והדר הוי איסורא דאורייתא. ומכ"ש לפמ"ש הפני יהושע עצמו בחי' לביצה (יב.) בד"ה אבל, דמגבן שהותר ביו"ט אין בו משום בונה, שלא הותר אלא לאכול לאלתר, ולא גרע מבונה ע"מ לסתור דפטור. וכי אמרינן מגבן חייב משום בונה היינו במגבן לאוצר להצניע לימים רבים. וא"כ לא מצינו שהותר איסור בגין לצורך ביו"ט. ע"ש. ומה גם לפמ"ש בשו"ת בית יצחק שמעלקיס (זאוח"ס סי' פו אות יז) דאף להתוס' יש איסור בבניו ריחוי אפי'...

וכיון שעלה בידנו שאין בשאברין איסור מטעם ממרח, א"כ הו"ה והוא הטעם שאין להחמיר ב"ד דיש בה השני תנאים הנו, האחד שאין שם הקפדה כלל להחליק פני הראו"ק, ולא דמי למחליק פני האוכל, דהתם האוכל מתתקן קצת למראית העין וניחא ליה בהכי להחליק פניו, וכמו שעושים צבע למאכל כן עושין להחליק פניו, ועוד התנאי השני שאינו מתכוין לעיקרה של מלאכה, שאין התכלית בחיכוך הראו"ק והלוח בכותל החבית בשביל להחליק את פני הלוח והראו"ק, אלא תכליתו הוא בשביל שיפרד ממנו קצת שיועיל לצלול המים, וכיון שכן אין לחוש להחמיר מטעמי דשרייתא דכתיבנא גבי רחיצה בשאברין.

דובעיקר דין רחיצת ידים בשאברין שאסרו משום נולד, אינו מפני שנשתנה מראית המים ונהפך ללבן, דמידי דחזוניתא כה"ג לאו מילתא היא, אלא טעמו של איסור הוא שבתחילה היה השאברין אבן ועכשיו נהפך והוא היה למים, ונסמכו באיסור זה על ההיא ברייתא דבשלהי פרק במה טומנין [נ"א ע"ב], דאין מרסקין את השלג בשביל שיוכרו מימיו, דסברי דטעם האיסור דהוי משום נולד שנראה כבורא בריה חדשה, שעד עכשיו היה שלג ועתה הוא מים. אמנם אין פירושו בזה מוסכם מן המפרשים, דאחרים פירשו דאין בזה טעם כאיסור נולד, ועיקר טעם הדבר הוא משום גזירת סחיטת פירות העומדים למשקים, דהוי איסורו משום מפרק דהוא תולדה דדש, ועיין בהרמב"ם פרק כ"א מה"ש דין י"ג ובהרב המגיד, ובספר ב"י אור"ח סי' ש"ך וסו"ס ש"ח. ואפילו לדעת האוסרין משום נולד, היינו כשאינו מתערב ומתבטל ראשון ראשון, דבכה"ג שרי לתת השלג לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש, כיון שמתערב ומתבטל בין או במים שבכוס, אלא הם דברי הרב ב"י בסי' ש"ך.

במצרים לצלול המים העכורין, שנותנים לוזין כתושין מערב שבת לתוך המים בשבת כדי שיחזור צלולין, עכ"ל. ובתשובותיו סי' צ"ז סיים בדין זה להחמיר שלא לחכך הלוח והראו"ק בכותל החבית משום ממרח שמשוה פני הלוח והראו"ק באותו חיכוך. ולענ"ד אין להחמיר בזה דרכותה לא חשו לה הפוסקים, שבספר בנימין זאב סי' ר"ו דף ש"ג כתב ה"ל, כתבו התוספות [שבת נ"א ע"ב] בדיבור המתחיל אין מרסקין, מכאן יש לזוהר שלא ירחוץ ידיו בשלג וברד בשבת ופעמים שמתקרשים ויש ברד מעורב בהן, אין לרחוץ בהם דאי אפשר שלא ירסק הברד, וכל הזהיר תבוא עליו ברכה, עכ"ל. וטעמא מאי לפי כשממחן בידו נעשים מים והוא ליה נולד ואסור, וכן נמי ברוחץ בכורית שממחה אותו בידיו נעשים מים והוא ליה נולד ואסור, עכ"ל. וברית דמשחתי ביה הכא הוא מה שאנו קורין בלעז שאברין. ואע"ג דבפרק ט' דנדה סי"ב ע"א גבי שבעה סממנים שמעבירין על הכתם ואחר מהם הוא בורית, כפי מה שפירש בו התלמוד הוא מה שנקרא בלשון ערבי ג"אסול שהוא צמח האדמה, וכן בשאר דוכתי דמייתי תלמודא לישנא דבורית כן הוא פירושו, מ"מ הפוסקים ז"ל נשתמשו בשם זה גבי השאברין, כשיטת המפרשים שפירשו הכתוב ותרכי לך בורית שהוא השאברין. גם מור"ם בהגהותיו אור"ח סי' שכ"ו כתב שאסור לרחוץ בשבת בבורית שקורין זיף בל"א, ושאלתי מחכמי אשכנזים פירוש דבר זה, ואמרו לי שהוא הנקרא בלשון יעז שאברין. גם חקרתי לפי שיש במקומותינו שני מיני שאברין, יעז שהוא קשה כאבנים, ויש שהוא עב ומסומך כדבש זיפים, ואמרו לי שבארצותם הוא קשה כאבנים וזה שהוא כדבש אינו מצוי ביניהם.

והנה דרך השאברין להיות כגבשושית שאין פניו חלקים רק עולה ויורד, ועל ידי שרוחצים בו מתמחה והולך ונעשים פניו חלקים. והנה במחליק פני הדבר יש בו משום ממחק וממרח, כדכתב מור"ם ז"ל בהגהותיו סו"ס שכ"א, שיש להחמיר שלא להחליק פני האוכל, ובשאברין יותר היה לחוש לאיסור ממרח שמחליק פני השאברין, דהוי חשש מלאכה דתורה יותר מחשש איסור נולד, דכל עיקרו דאיסור נולד לא הוי אלא איסור קל דרבנן בעלמא. ונראה טעמו של דבר, לפי שעיקר מלאכה שאינה צריכה לגופה במחלוקת שנויה, דיש מתירין ויש אוסרין, ועיין בדברי הרב המגיד ריש ה' שבת, ועד כאן לא אסרו בה אלא כשמכוין להדיא לעשות אותה מלאכה רק שאינו צריך לגופה של המלאכה ההיא בעצמה, שכל צרכו הוא בשביל דבר אחר, כהא שכתב הרמב"ם בה' שבת סוף פ"י בענין צידה דין כ"א, שדברים שיש במינם ניצוד וצודן אפילו שלא לצורך חייב, והיינו מלאכה שאינה צריכה לגופה, הואיל ונתכוון לצוד וצד חייב, ולקמן בשלהי ההוא פירקא [ה' כ"ד] כתב שהצד דבר שאין במינו ניצוד כגון חגבים ויתושים פטור. ונראה שבהיות דבר שאין במינו ניצוד כגון חגבים ניצוד וגם שאינו מתכוין ליצוד, אין להחמיר כלל, כיון שאפילו יהיה מתכוין לצידה אין שם איסור רק חומרא בעלמא, א"כ כשיהיה נוסף שם שאינו צריך לגופה של צידה, שיהיה מותר לגמרי. ויצטרף לזה שהעיקר מלאכה שאינה צריכה לגופה יש מתירין לגמרי, דסברי דהיינו הך דסבר רבי שמעון דדבר שאינו מתכוין לו מותר ונקטינו כותיה.

1. מבואר בדברי רבנו דהעיקר שהנימוח לא יהיה ניכר בפני עצמו, וכיון שכן ראשון ראשון בטל. וכו' היא שיטת בעל התרומה שאסר לתת אינפנדה כנגד

הר"ל ל' אורגה ג'ו' צ"ח
מחזיקי רג'ו' אור' מ' צ"ח

בידינו למחות ביד העושה כן ואינו אלא משנת חסידים בעלמא, אכן כשעושינו איסקומ"ה ברחיצתו בשאבו"ן, אז יש לאסור משום דהוי כבורא מלאכה חדשה בענין האיסקומ"ה. וגם בזה יש פנים להקל, דכיון דאין האיסקומ"ה מתקיימת דאינה אלא לשעתה בלבד לא חשיב נולד.

עוד יש טעם להקל ונכון הוא, לפי דכל מידי דאיטורו מדרבנן כי לא מכוין לה שרי אע"ג דהוי פסיק רישיה, כדאסיקנא בתשובה [להלן סי' ט"ז] דמותר לקנח ידינו במי ורדים במפה אע"ג דמוליד ריח טוב במפה, והכא נמי דכותה דלא מכוין לנולד ברחיצת ידיו בשאבו"ן, ולא דמי לרוחץ ידיים בברד ושלג, דהתם קמכוין לעשות הברד והשלג מים כדי לרוחץ ידיו, דבעודם קרושין לא סלקא רחיצה לידי, אבל בשאבו"ן לא מכוין לנולד זה כלל האינו חושש רק לנקות את ידיו בלבד, ולא ניחא ליה שיעשה בשאבו"ן מים, ומותר הוא לכתחילה². והנלע"ד כתבתי.

סימן ט"ו

בענין המביאין מים בשבת ע"ג בהמות שלהם, ויבאר גדרי התוכחת ככל חוקותיו ומשפטיו.

בשדי צוען ורונויה ראיתי שערוריה ודברים מכוערים בוערים, בוערים כקדוח אש חמסים שלהבת יה, תצלנה אזנים משמוע וכל לב ישום שמה ושאייה, כי כסף וזהב לא יחשובו ובני נכר בני בתיהם, ולהם סוסים מזוינים, וביום השבת משכימי בקר מתחרים בסוסים להביא מים מן היאור לא נאמנים, ואנשי לבב החיל אשר נגע אלקים בלבבם, מוכיחים וחוזרים ומוכיחים לעורר

המדורה, דשומן הקרוש נימוח והו"ל נולד. ואלכא דרש"י שרי ליתן כנגד המדורה הדעיקר שלא יעשה בידים, וכן הוא בר"ן. והנה הרא"ש פסק כבעה"ת וכ"כ הטור סי' ש"יה ו"ל, אסור ליתן אינפנדה אפי' בריחוק מקום מפני שהשומן שבה שנקרש חוזר ונימוח והוי ליה נולד ואסור, ובס' המצוות התירו כיון שאין עושה בידים, וא"א הרא"ש אסר וכ"כ בס' התרומה. ובסו"ס ש"כ כתב הטור וה"ל אין מוסקין השלג והברד אבל נותן לתוך הכוס ואינו חושש אעפ"י שמחממה כיון שאינו עושה בידים שרי, על כן צריך לזהר בחורף כשנוטלין הידים שלא יהא במים לא שלג ולא ברד ע"כ. מבואר שאין ליטול במים כיון שחשיב מעשה בידים, ועוד מבואר כפי רש"י ממש"כ כיון שאינו עושה מעשה בידים, דאילו לבעה"ת כיון שאינו ניכר שרי, וצ"ב דבס' ש"י"ת פסק כבעה"ת, ועוד קשה דכשנוטל ידיו בחורף לישתרי כיון שאינו ניכר.

והנראה לומר שגם בעה"ת אסור כל שעושה בידים משום מוליד, וכמ"ש בבב"יתא דשרי רק ליתן לתוך הכוס, ולא לרסק לתוך כוס. וגם בכה"ג שאינו עושה מעשה בידים אסור כל שניכר משום נולד. ולפי"ז בעה"ת אסור כל שעושה בידים, ובכה"ג שאינו עושה בידים שרי רק באינו ניכר. וכן הוא בס' התרומה ו"ל וכימות הקין נותנין מהברד בתוך כוס של יין לצנונו, זה מותר, אעפ"י שהוא נמחה דהוי גרמא בעלמא ומאליו נמחה, וגם נותנו בתוך היין וכשהברד נמחה אז מתערב ומחבטל ע"כ. וכן הבין הב"י ו"ל שרי בסיפא דברייתא ליתן לתוך הכוס משום דמאליו הוא נמחה וכשהוא נמחה אז מתערב ומחבטל כיון שכנסו ואינו ניכר ע"כ.

ולפי"ז יוצא לדינא דאסור ליטול במים שיש בהם שלג, דכיון שעושה בידים

לכות אטומים לא ישנים, ורבני מקרא יביעון להם דברים שהצדוקים מודים בו, ולא אתי מגזירה שוה רק מקרא מלא הוא בעשרת הדברות לא תעשה כל מלאכה כו' ושו"ך וחמורך וכל בהמתך, וכפתן חרש יאטימו און כאלו הדיבה אין בהם, ונד' אדרבה מוסיפין במעשיהם וישלחו כצאן (עוליהם) לעשות בפומבי גדול למרות עיני כל רואיהם, לא מהם אלא מהמהם ולא נוח בהם. ועתה באנו לדרוש מעל ספר אם יש צד ופתח כמלא מחט סדקית להפטר מן התוכחת שלא לומר דברים שאינם נשמעים, אשר המה בעיני התועים כקוף מונד ומעשה תעתועים, ולרעת מוצא דבר זה על מתכונתו נבוא עד תכונתו, ונבאר איסור גדר זה בשלימות וגדר התוכחת ככל חוקותיו וככל משפטיו.

כתב הרמב"ם במנין המצות קנ"ד וז"ל, ציונו שנשבות בשבת והוא אומרו יתברך וכיום השביעי תשבות כו' והשבייתה ממלאכה היא חובה עלינו ועל בהמתנו ועבדינו. ובלאוין ש"ך כתב וז"ל, הזהיר מעשות מלאכה בשבת והוא אומרו לא תעשה כל מלאכה כו' ובהמתך, הרי מפורש שעשיית הבהמה מלאכה בשבת יש בה ביטול [עשה] ואיסור לאו, ומכל מקום אין לוקין עליו על לאו זה, והטעם מפורש ריש [פ"כ] מה' שבת ואין זה נוגע לענינינו. וכתבו התוספות ריש פרק במה בהמה [שבת נ"א ע"ב ד"ה במה בהמה] וז"ל, דאדם מוזהר על שביתת בהמתו דכתיב למען ינות שורך כו', ומיהו לאו דלא תעשה מלאכה אתה ובהמתך ליכא אלא במחמר אתר בהמתו, ע"כ. ומילתא דפשיטא היא שאם הטעין אדם כמה משאות על גבי בהמתו והוליק אותה כשהיא טעונה בחצרו, אפילו היא חצר גדולה כאנטוכיאי, אין כאן איסור מלאכה, דהא איהו גופיה מצי עביד הכי, ואיסור מלאכת המשא ליחיה אלא ברשות הרבים או מהוצאה מרה"י לרה"ר, וא"כ ק"י לבהמתו שתהיה מותרת לשאת משאות בתוך הבית! גם מצות עשה הנייחא ושבייתה ליכא אלא ברבר דאית ביה מלאכה,

אסור גם בשאינו ניכר. והר"ה בנ"ד דכיון שממחה השאבון בידים אסור גם בשאינו ניכר. ועו"ע במש"כ בספר אמרי פנחס סי' ש"י"ח אות ל'.

2. עיין סו"ס ש"כ כתב השו"ע בסעיף י"ג דורס שלג ברגליו ואינו חושש, וכתב שם הט"ז ס"ק י' אע"ג דא"א שלא יהיה נימוח והוי פס"ר, מ"מ לא גזרו כיון דא"א להזהר בזה, דכל הארץ מלאה שלג.

ועוד כתב שם בסעיף י"ד דהרא"ש היה נוהר מלהטיל מי רגלים כשלג. והתם נמי לא צריך לשלג הנימוח, וכיון שעושה מעשה בידים אסור. ובר מן דין בשאבון נמי כל שלא נימוח אינו מנקה, רק כשהוא נמס מנקה, דאין פעולת השאבון ע"י שפשוף גרידא, אלא בתכונתו לסלק ולדחוק את הלכלוך וזה נעשה רק כשהוא נימוח. ועו"ע לקמן בחש"י סי' ט"ז מש"כ בפ"ר באיסור דרבנן.

1. ולכאורה לדעת הרמב"ן פ' אמור, דמדנין עשה דתשבות אסור אפי' ברבר שאינו מלאכה כיון דהוא מידי דטירחא אסור מן התורה, א"כ בנ"ד נמי אסור להניח משאות על בהמתו ולהוליכה בחצרו (ועו"ע שו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' ק"ד).

והנה הפני יהושע, על מס' שבת נ"א ב', כתב דלא שייך חיוב שביתת בהמתו רק במלאכות דאורייתא כגון חרישה וטיחינה שהן מלאכות גמורות, אבל בהוצאה שהיא מלאכה גרועה, בבהמה לא שייך איסור דאורייתא אלא מדרבנן. וא"כ בנ"ד אין כל איסור דאורייתא, אבל כבר דחו רוב הפוסקים את דבריו.

ע"ש אך לטעמא דאיסור מלאכה ל"ש לומר כן כאשר
 כתבנו כיון דליכא בזה בריאה משקה, וטעמא דסחיטה
 נמי ודאי דליכא דברי טעם איסור סחיטה פירות הוא
 משום מפרק תולדה דש כמו חולב וכיוצא דע"י מעשו
 הרי הוא מפרד ומפרק המשקה מהאכל וגם בשלג ובכרד
 נמי ע"י ריסקו הרי הוא מפרד ומפרק אוחה חסידה
 שנעשית משקה מחסידה הב' שעדין לא נפרקה שעדין
 נקראת אוכל, והגם שלג ובכרד מעיקרין הם משקה אלא
 שנקרטי, מ"מ גם במשקה לחוד משקה נקרא מפרק כמ"ש
 הפרישה בס' ש"ך גבי ההיא דכ' העור דהא דאמר
 רב סוחט אדם אשכול של ענבים לחוד הקורה פ"י ש"ס
 כה אוכל וכו' ולא שאין בזה אוכל דהו"ל משקה הבא
 למשקה ואסור וכו' ע"ז הפרישה משום דהו"ל מפרק ע"ש
 הרמ"א לדעת דכל הטעמים הנאמרים גבי ריסקו בכרד
 ושלג ל"ש בכ"ד, ובכ"ד דאיך דאין משם ראייה לאסור
 בכ"ד: L

ואחרי עביר ימים אחדים שכתבתי זה בחפשי
 באמתחות הפוסקים מלחתי ראייתי שכבר
 קדמוני בחי' זה גדולי הפוסקים רוא"ח ולא נפלאה היא
 ולא רמוקה וששתי כעל כל הון שטנתי לדעת קדושים
 והוא שהגאון ר"ח טוב ז"ל בס' רב פעלים ח"ג סי'
 י"ד גם הוא נשאל בענין רסוק חסידה הסוקר בשבת,
 והביא מ"ש הר' חיי אדם "כלל י"ד אות י"א שכ' וז"ל
 מותר לרסק השלג בידים בחיך טום של מים ולכן מותר
 לספוך חמין על סוקר אצפ"י שנימוח העוקר מותר
 לרסקו אפי' בידים כיון שלעולם אוכל הוא עכ"ל וכת'
 ע"ז הר' ז"ל דדבריו לריבוי ביאור דמה חידוש משמיעני
 בסוכר ולמה הולך לתח טעם חדש דלעולם אוכל הוא
 דממ"נ אי במרסקו בלי מים פשיטא דמותר דהא אין
 זכ ממנו מים ואי במרסקו בידים בחיך המים ג"ו
 פשיטא מאחר שהוא פסק בשלג ובכרד דמותר לרסק
 בידים וכ"ש גבי סוכר דמותר והגר' בזה הוא דמליני
 גבי שלג ובכרד דאיכא פוסקים דס"ל לאסור לרסקו בידים
 וכו' והטעמים הנו' שאמרו בשלג ובכרד ל"ש בסוקר
 יטן כי הסוקר חחי' אוכל וע"י הרסוק והמחוי אין גוף
 הסוקר נעשה מים אלא שע"י המחיי"ה הוא מהערב
 במים וכו' וע"כ ל"ש בזה טעם של צורא מים (כפירש"י)
 וגם נמו אין כאן טעם של גזירת סחיטה פירות יטן
 דאין זכ מים מהסוקר וכו' ולפ"ז מובנים שפיר דברי
 הר' חיי אדם שכ' וכו' כי הוא פסק גבי שלג ובכרד
 כס' המתירין ולכן כת' דהסוקר מותר לרסקו בידים וכו'
 משום דלעולם אוכל הוא ולכ"ע מותר דהא לית ביה הנך
 טעמי דאיכא בשלג נמצא לפי"ה מותר לרסק הסוכר
 בידים בחיך המים גם לס' מרן ז"ל וכו' עכ"ל ושוב
 כתב דגם הר' פחד יחזק ז"ל אר"ב בדיון צורית כת'
 לחי' זה שכ' הר' ז"ל גבי צורית ע"ש ומטעם זה
 עלמו ר"ה הר' להחיר גם להמחות היגורט"י שהוא
 קפוי ויבש ע"י קף ע"ש הנה לך מפורש ויאל דחילוק
 זה שכתבנו הוא אמתה וי"ב וגבון וקיס ואין לפקפק בו
 כלל והגם דהרב רב פעלים ז"ל שם הדר חנניה לגזוזה
 מההיא שכ' מרן ז"ל בס' שכ"ח סכ"ב וז"ל מעבירין
 גלדי המכה וסנין אוחה בשמן אבל לא בחלב מפני שהוא
 נמוח ע"כ וכו' בכ"ד דהוי דומיא דרסוק בכרד ושלג
 ע"ש והרי החלב ל"ש בו כל הנך טעמי דכרד ושלג ועכ"ז
 גח' לאסור ומזה דן הרב ז"ל לאסור ביגורט"י והסוכר
 רק

מהרד"פ הבין כן ולכך כת' דשרי ליתן וכו' וגם קאי
 אחתי"ד שכ' משום דקמוליד וכו' והרי כת' הרשב"א
 בחי' לשבת שהק' על ס' בה"ח וכו' דה"כ למה החירו
 לתת לחיך הכוס דמ"מ ה"ה נפטר בחיך הכוס וה"ה
 נולד בשבת ואסור ע"ש הרי דאיסור נולד גם בניהן
 לחיך הכוס וכו' ואיך כת' רש"י ז"ל דשלא בניהן שרי
 אלא ודאי דס"ל דעיקר טעם רש"י ז"ל משום סרך
 מלאכה נעשו בזה והא"ה הוא דכתב דשלא בניהן שרי
 עכ"ל, ולפי"ה הוא תמוה דהן אמת דודאי הוא דטעם
 רש"י ז"ל אינו משום נולד כטעם הכונה"ה אך מה
 שבא לכווין כן בדברי מהרד"ף מההיא דהרשב"א ז"ל
 כל עין רואה החמה דאין כאן מקום להוכיחו כלל דהרי
 כבר כתב הרב"י ז"ל דאפי' לבעיה"ה שאסר משום נולד
 מודה הוא היכא דאינו ניכר ונימוח ונמילא ובוה יישב
 שפיר הי"ה ליתן לחיך הכוס כמ"ל בדברינו, וגם
 רש"י ז"ל מודה בזה כאשר כבר הוכחנו ומהתחיל
 על הר' ז"ל שלא זכר ש"ך דברי מרן הב"י ז"ל
 הנו"ל ול"ע:

ומעתה חשובה אראה בעיקר הדין בכ"ד לדון
 ולדעת אם יש לו דמיון לההיא דאין
 מרסקין שלג ובכרד או לא, הנה אחרי החבונותי היטב
 נראה דאין לו דמיון רק אם יהיו כחיטה השקדים
 והמג'מט דנ"ד לחיס קלה דאו שייך בהם כל הטעמים
 הנאמרים בזההיא דרסוק שלג ובכרד דהנה כבר כתבנו
 דג' טעמים בדבר אי משום דרמי למלאכה כפירש"י אי
 משום סחיטה כהרמב"ם אי משום נולד כבעה"ה, וג'
 טעמים הנ"ל לא שייכי רק בדבר לח שע"י הריסוק יולא
 ממנו משקה דאי משום דומה למלאכה שכ' רש"י דצורא
 המים האלו איכא דכיון דיש בהם ליחה וע"י הריסוק
 יולא ממנו מים הרי דומה למלאכה ואי משום סחיטה
 איכא דאין לך סוחט יוחר מזה ואי משום נולד נמי
 איכא דהרי מוליד המשקין שהיו טעמיים בחיוב:

ברם אם הם יבשים כנו' בשאלה דנתיבשו וידמו כאבן
 נר' דאין להם שום דמיון לההיא דרסוק בכרד
 ושלג כלל, ורב המרחק ביניהם דמאחר שהם יבשים
 כאבן דומה הרי אינו יולא מהם שום משקה ואין שייך
 כאן לא סחיטה ולא דמי למלאכה ולא נולד, דטולד ל"ש
 רק בדבר שהיה עמון בחיוב וע"י מעשו הרי הוא
 מולידו ומולאו לאויר העולם כההיא דכרד ושלג שהמים
 היו טעמיים בחיוב וע"י ריסקו ה"ה מוליד אוחה
 ומוליאן לאויר העולם משא"כ בכ"ד דכבר הם יבשים
 וידמו כאבן ואין בהם שום לחוחיה כלל ומכ"ש הסוקר
 כאשר עינינו הרואות דאם נכתוש אוחה עד אשר דק
 לפפר לא יולא ממנו שום ליחה ומסתמא דגם המג'מט
 וכחיטה השקדים שמתבשו הם כן ובכ"ד ודאי דל"ש בהם
 איסור נולד, וכן לד' רש"י שחלה טעם דרמי למלאכה
 משום שצורא המים הללו מוכן דכל היכא דאינו צורא
 מהם שום מים כההיא דנ"ד דודאי דלא היו דומה למלאכה
 והגם שחאמר דגם בזה הרי איכא הולדה קלה שצורא
 דבר חדש שמקודם היו השקדים והסוקר והמג'מט אוכל
 וע"י מירוחן נעשו משקה הנה כ"ז ודאי דל"ש אלא
 לטעמא דבעיה"ה שסוכר דטעם האיסור הוא משום נולד
 והרי כבר כתב הרב"י ז"ל בס' ש"ח ובס' ש"ך דלא
 קי"ל כבעה"ה כיון דרוב הפוסקים חלקו עליו וכן פסק
 בשלחנו הטהור גבי הפשטיד"א בס' ש"ח דלא כבעה"ה

הרה"ח ר' שלום הכהן זצ"ל

אבעל התרומה - ומותר, ע"כ. וכן פסק ג"כ בשו"ע [סי' שיי"ח סעי' ט"ז], וז"ל: מותר ליתן אינפאנדא כנגד האש במקום שהיד סולדת, ואע"פ שהשומן שבה חוזר ונימוח, ע"כ.

אלא שבסי' ש"כ סעי' י"א וסעי' י"ב נראה שפסק כספר התרומה, שהרי הזהיר שם מלדחוק המים שיש בהם קרח בידי ומלשפשף המלח בידי. ואולי בספרו הקצר לא רצה לסמוך ולהקל במרסק בידים ורק בנמחה ממילא מאליו התיר [כגון באינפאנדא, שאף שנותרה הוא על יד האש, מ"מ הוא נימוח מאליו ולא כשגלג וברד שדוחקו בידי ממש], והרי זה כעין פשרה, והוא דוחק.

ועיין בספר יביע אומר חלק ד' [אור"ח סי' כ"ח] שהאריך בזה הרבה. ולמעשה נראה שדברים אלה לא נתבררו היטב בספרי האחרונים, ויש הרבה גמגומים בדבריהם. ובעיקר הדין היה נראה לפסוק כרוב הראשונים ובפרט שהוא מילתא דרבנן, ולהתיר לרסק בכל דבר חוץ משלג וברד.

וכן נלע"ד שיטת המחבר כמו שכתב בכ"י בסי' שיי"ח, ומה שכתב בסי' ש"כ, הוא כמעתיק דברי הטור כדרכו בכמה מקומות, אף שבאמת לא ס"ל הכי. וגם לרסק בידים לתוך הכוס שלג וברד נראה להתיר, בפרט שכך כתוב בתוספתא שהביאה הר"ן ועוד ראשונים. וכמו שהביא המ"ב בסי' ש"כ ס"ק ל"ד וז"ל: ויש מתירין אפילו לרסק בידים בתוך הכוס, והטעם כיון שנחערב במה שבתוך הכוס ואינו בעין לא גזרו בו כלל. ואף שהרא"ש והטור החמירו, במלתא דרבנן נראה לסמוך על המיקל.

76 ולענ"ד כל הענין של סחיטה בסבון ומלח וכדומה, צריך להיות באופן כזה שכשאתה סוחטו הוא מוציא משקה, וזה ברור שאינו שייך בכלל בסבון ומלח שלנו שהוא יבש לגמרי.

ואפשר שיחתי, דהנה לפי הרמב"ן וסייעתו דבשומן אין איסור לעשותו צלול משום דהוה אוכל מעיקרא וגם עכשיו אין עליו שם משקה, א"כ אין איסור בסבון שלנו שהרי הוא כאוכל מעיקרא, ובודאי לאחר שנמס אין עליו שם משקה. ועוד יותר מזה דבכל דבר הנסחט הוא עצמו נעשה משקה, מה שאין כן בסבון, דהסבון עצמו לא נעשה משקה, אלא שמתערב עם המים והמים מקבלים טעם הסבון. (דהנה בשומן נקרא שומן צלול ובפירות נקרא משקה פירות, ואילו בסבון נקרא מי סבון, להורות שבשומן הוא שומן עצמו שנצטלל והפירות עצמן שהפכו למשקה, אולם הסבון נצטרף עם המים וא"א לקוראו משקה סבון).

וגם לפי בעל התרומה דבשומן אסור לעשותו צלול, בסבון שלנו לא שייך זה כפי שנתבאר. וכן במלח שלנו הוא דומיא דסבון.

ועוד נראה דלפי הרמב"ן וסייעתו דפסקינן כווחייהו שמותר לרסק השלג והברד בתוך הכוס כיון שנחערב בתוך המים או היין, הכי נמי בסבון ומלח יש להתירו מאותו טעם שהוא מיד מתערב במים. ולכך גם בברד המעורב במים מותר לרחוץ ידיו בזה, דאף אם סוחטן הם מתערבים עם המים מיד.

ולפי"ז מ"ש בשו"ע בסי' ש"ך סעי' י"א וז"ל: צריך ליוהר בחורף שלא יטול ידיו במים שיש בהם שלג או ברד, ואם יטול יזהר שלא ידחקם בין ידיו שלא יהא מרסק, ע"כ. הוא רק לפי שיטת בעל התרומה, ולדידן [דפסקינן כרמב"ן שמותר היכא שמתערב מיד במים] אין הכי נמי דהדין שמותר. ומה שכתב שם בסעי' י"ב, וז"ל: יש ליוהר שלא ישפשף ידיו במלח, ע"כ. זה ודאי במלח רטוב עסקינן שעל ידי שדוחק אותו בין ידיו נעשה למי מלח.

מכוס:

מותר להשתמש בסבון מוצק בשבת, ואין לחשוש בזה לא משום נולד ולא משום סרך מלאכה שבורא משהו.

סימן קע"ה

תשובות קצרות - שבת כללי

לסדר המימות

שאלת: האם מותר לסדר המימות בשבת בצהרים.

תשובה: מותר, דכל הבית צריך להיות מסודר יפה לכבוד שבת, ולכך אין נפק"מ אם נכנסים בחדר זה או לא.

סידור המימות בשבת בפנימיה

שאלת: על סידור המימות בשבת בפנימיה.

תשובה: כודאי שמותר לעשות זאת בשבת וגם מצוה איכא משום כבוד שבת, שלא יהא נראה כחורבן ואין הבדל בין בית לפנימיה.

בית שנכנה בשבת

שאלת: שיש בית בחיפה שכנו אותו אך ורק בשבת - ולכן קוראים לו הבית של שבת, האם מותר לגור בבית כזה.

תשובה: עיין שו"ע אור"ח רמ"ד סעי' ג' - שאסור.

ע"ג אור יצחק חלק א
הוג"מ ל' יצחק זגארי א"ח א